

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Scholastica

Mayr, Anton

MDCCXXXII

Quæstio II. De Ecclesia, & Signis Credibilitatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84303)

S. Paulus 1. *Thimoth.* 2. v. 7. de se ipso scriberet: *Positus sum ego Prædicator, & Apostolus (veritatem dico, non mentior) Doctor gentium:* sed tantum prohibet ambitiosum affectum ad eum honorem. Dicitur autem Christus unus Magister, quatenus est præcipuus, cuius nomine alii loquuntur. Non autem solus ipse instruit interius omnes; alias cur misisset in omnem terram Apostolos?

216. Ob. 5. *Jeremia* 31. v. 33. ait DEUS: *Dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribam eam: & ero eis in DEUM: & ipsi erunt mihi in populum: & non docebit ultra vir proximum suum, & vir fratrem suum, dicens: cognosce Dominum; omnes enim cognoscent me à minimo eorum usque ad maximum.* & 1. *Joan.* 2. v. 27. *Non necesse habetis, ut aliquis doceat vos, sed sicut unctio ejus docet vos de omnibus:* ergo DEUS in corde per unctionem, seu Spiritum S. omnia docet. Respondet ad 1. S. Augustinus l. de spir. & liter. c. 24. prioribus verbis: *Dabo legem &c.* significari gratiam novi testamenti: posterioribus autem: *Et non docebit &c.* ait idem Sanctus Doctor, significari premium fidei, seu beatitudinem, in qua omnes electi videbunt DEUM a facie ad faciem. Si quis contendat, etiam verba posteriora de hoc tempore viæ intelligenda esse, respondet Bellarminus tom. 1. *controv.* 1. de verbo DEI. l. 3. c. 10. sermonem ibi esse, non de omnibus fidei mysteriis, sed de sola noticia unius DEI, quæ in novo testamento utique longè magis obvia est; cum nemo ferè jam idola colat, adeoque omnes facillimè unum DEUM agnoscant, ita, ut quasi nulla, præsertim speciali instructione, opus sit.

217. Ad alterum textum respondetur, sensum ejus esse, quòd necesse non sit, ut aliquis eos doceat aliquid contrarium iis, quæ jam docti sunt ab Apostolo: & certè, si juxta interpretationem adversariorum accipiendus esset hic textus, ita, ut sensus ejus sit, quòd non sit necessarius ullus alius doctor, quàm internus, deberent omnes Prædicantes tacere, & cessare aliquando à repetitis clamoribus, quibus concionem solent obnuere. Sanè S. Joannes ibi non vult dicere, fideles in nullo opus habere doceri (alias enim cur scripsisset ad eos epistolam, & cur DEUS Apostolos, & doctores Ecclesiæ dedisset, ut dictum n. 209.) sed, sicut patet ex contextu illius capitis, vult S. Evangelista tantum dicere, fideles non opus habere quibusdam pseudoapostolis, doctrinam aliam ab Apostolica tradentibus; hinc versu immediate præcedenti præmittit, verba illa: *Hæc scripsi vobis de his, qui seducunt vos, &c.* 3. v. 7. ait: *Filioli, nemo vos seducat.*

Emmanuel Sa ait, eo textu significari, non esse necessarium, ut quis eos doceat illa, quæ jam prius didicerunt, vel ad salutem necessaria sunt; nam unctio &c. (seu Christianismus; Christianus enim est idem, ac unctus, à verbo græco *chrisimate*, quod unctionem significat) seu doctrina Christia-

na docet ea omnia. Bellarminus tom. 1. *controv.* 1. de verbo DEI. l. 3. c. 10. etiam dicit, posse explicari eum textum, ut significet, fideles non necessariò esse docendos ea, quæ jam ab Apostolis docti erant: & habet hæc explicatio fundamentum in ipsa epistola 1. *Joan.* cum eod. c. 2. v. 24. præmittatur: *Vos, quod audistis ab initio, in vobis permaneat:* ubi videtur sanè loqui Apostolus de auditione externa, scilicet ratione Apostolicæ prædicationis. Addit idem Cardinalis, si aliqui Catholici essent circumfessi ministris prædicantibus, Lutheranis, vel Calvinistis, ut eos perverterent, non male talibus scripturam aliquem Catholicum: *Non necesse habetis, ut aliquis Lutheranus, vel Calvinista, doceat vos doctrinam Christi; omnino enim, quæ vos scire oporteat, jam didicistis, & tenetis ex prædicatione Ecclesiæ.* Tandem, quando adversarii aliqui dicunt, omnem aliam regulam, extra spiritum privatum, esse humanam, & fallibilem, iis responderetur dicendo, regulam infallibilem, atque certissimam facile assignari Ecclesiam, tanquam columnam, & firmamentum veritatis, cujus definitiones, ob assistentiam Spiritus S. dubia infallibiliter resolvunt: sed hæc pluribus probanda sunt: quare sit.

QUÆSTIO II.

De Ecclesia, & Signis Creditibilitatis.

ARTICULUS I.

An detur aliqua Vera Religio, seu Ecclesia in mundo.

218. **H**æc questio de Ecclesia, cum fundamentum sit plurimum decisionum, quibus quæstiones controversæ à Catholicis deciduntur, dignissima utique est prolixiori explanatione. Ut autem methodicè procedamus, prius inquirendum, an detur aliqua vera religio in orbe: rum, an Christiana aliis sit præferenda: tandem, an ex multis, quæ Christianas, seu à Christo ortas, se jactant, Catholica sit præ aliis vera. Hoc ultimum si evicerimus, facile erit ostendere, eam esse visibilem, & sensibilem, ac externam regulam applicativam verbi Divini. Addenda dein erit una, vel altera conclusio, adhuc inter Catholicos Theologos controversa ad majorem eruditionem.

Religio autem hic non accipitur pro habitu illo infuso, seu virtute morali, qua cultum DEO deferimus: multò minùs accipitur pro statu religioso, intra quem se mortales DEO specialiter per vota substantialia consecrant, & hinc *Religiosi* vocantur: sed *religio*, prout hic accipitur, est doctrina de DEO, & Divinis, ac præcipue de cultu, quo

quo DEUS à nobis petit honorari: five, est doctrina fidei, & morum, à DEO auctore profecta, quam credendo, & servando, DEO rite servimus, & post mortem felicitatem nostram consequimur.

219. Ecclesia autem, quæ vox à Græcis accepta est, in genere est aliqua congregatio, vel concilium: at verò in restricta significatione, quæ fideles ea voce utuntur, est, ut ait Gormaz de virt. Theol. n. 314. societas communitatis, ex rationalibus creaturis constituta, supernaturali cognitione DEO adherens, ejusque vero cultu inter se communicans. Supponitur autem ad hanc controversiam, DEUM existere, quod lumine naturali est notum, & à Philosophis demonstratur: item eundem DEUM rerum hujus mundi curam, & providentiam habere, quod omnibus etiam est certum: & rectè ait Clemens Alexandr. l. 5. Stromatum sub initium: Sunt etiam quedam quæstiones dignæ, quæ puniantur, cujusmodi est querere probationes, an sit providentia.

Certè DEUS, uti omnia creavit, ac novit, ita etiam omnia ad fines suos ordinat, eisque providet de necessariis mediis; aliàs quomodo infinitè bonus esset? Sed hæc futius deducere non spectat huc. Sanè interrogentur omnes homines, qui non sunt conscientia pessiæ, aut desperatæ, sed ejus remorsus adhuc sentiunt, & dicent, DEUM mala punire, & bona remunerari. Quin etiam experientia, & historia mirabiles plurimæ, idem confirmant, vide tract. de DEO à n. 608. Supponitur ulterius, etiam animam rationalem esse immortalem, quod iterum demonstrant Philosophi, vel maxime ex ipsa providentia DEI, malis supplicium, & bonis præmium decernentis, ob eas quoque actiones, quæ, cum fiant in vitæ fine, non post mortem præmiari, aut puniri possunt.

220. Dico. Datur in mundo aliqua religio vera. ita non tantum omnes Catholici, sed & omnes Christiani, imò omnes homines, exceptis atheis, & pauculis quibusdam, ut vocantur, adiaphoristis; quamvis posteriores isti, ut videbimus, revera contrarii non sint huic conclusioni. Prob. autem conclusio 1. hoc ipso communissimo omnium mortalium sensu: certè, quamvis inventæ sint nationes non paucæ sine rege, sine civitate, sine pecuniis, sine literis; tamen, aut nullam, aut vix ullam reperire est tam barbaram, quæ DEUM nullum agnoscat, aut omni religione careat: duratque hic communis consensus jam per tot sæcula mundi. Præsertim autem ita senserunt, atque adhuc sentiunt sapientissimi, & morum honestate celeberrimi quique; unde, sicut bonum est, quod omnes amant, ita verum est, quod omnes sentiunt, nisi velimus etiam dubitare de primis principiis, quæ idè ab omnibus certa habentur; quia omnium hominum consensu admittuntur.

221. Prob. 2. concl. ex providentia Dei. DEUS providentissimus, uti alia omnia, ita etiam hominem ordinavit ad aliquem fi-

nem, & quidem, cum omnia inferiora ordinaverit ad hominem, istum ordinavit ad se, seu ad suam laudem, & gloriam: ergo prudenter non potuit esse contentus, si homo eum non laudaret, nec coleret: ergo debuit ei etiam aliquem saltem modum præscribere, vel exterius dictando, aut docendo, vel certè intus in animo eum aliquo lumine illustrando, quomodo se coleret; si enim homo illum modum non nòset, careret necessario medio ad suum finem. Rursus, cum hominem immortalem voluerit assumere ad aliquam æternam felicitatem, si bene agat, damnare verò ad aliquam æternam pœnam, si malè segerat, debuit ei dare certa quedam præcepta vitæ, & morum, quæ servando beatus, vel violando reus, redderetur: five dein ea præcepta exterius, five tantum interiore lumine mentem illustrando, ei promulgare voluerit, (de quo hæc quæstio non est) aliàs DEUS creasset peiori conditione hominem, quam bruta, quibus media, ad eorum finem necessaria, supeditavit: nec sat prudenter finem absque mediis necessariis obtinere vellet: sed in hoc modo colendi DEUM, atque in his præceptis, stat religio vera, hoc est illa: quæ à DEO verè orta est, eique placet: ergo.

Confirm. Impiissimi quoque athei, ipsæque scelestissimi Machiavellus, etsi DEUM negent, & consequenter etiam negent omnem religionem veram, tamen vel maxime principibus commendant religionem apparentem, seu simulatam; ajunt enim, ad continendos in officio populos, vel maxime necessariam esse persuasionem de existentia alicujus religionis; cum aliàs nullus ordo, nec regimen stare posset; eoquod, si nihil à DEO, aut nihil post mortem timeatur, facillè etiam contemnatur principum temporalis tantum auctoritas, & mors ipsa, consequenter & aliæ pœnæ, quas quisque illata sibi ipsi morte potest vitare: atqui persuasio tam necessaria ad regendos populos, & servandam vitæ honestatem, est etiam necessario vera: ergo, prob. subsumptum; aliàs enim populi eò essent feliciores, quò magis errarent, & qui verè saperent, essent magis miseri, essetque humano generi ad suam felicitatem necessarius error, qui tamen intellectui rationali vel maxime contrarius est.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

222. **O**B. 1. Potuit DEUS in pœnam peccati originalis permittere, ut omnes homines er-

rent, & nullibi detur vera religio: ergo non est certum, dari veram aliquam religionem. Resp. 1. retorq. argum. in primis principiis naturalibus; cur enim non eodem modo potuit DEUS permittere e. g. ut omnes homines per errorem putent, totum esse majus sua parte? adeoque dubitare etiam poterimus de his principiis. Ex quo sequitur ulterius, nos certò nihil concludere.

H 3

re

re unquam posse: quid igitur disputamus? Secundò. Si datur peccatum originale, eo ipso ante illud data fuit vera religio, contra quam peccando illud peccatum est admis- sum: si autem aliquando data fuit, etiamnum datur; cum eadem religio, quæ originale peccatum commissum docet, etiam doceat, illud fuisse remissum. Vel igitur falluntur ho- mines in illo credendo, vel non falluntur in credendis etiam aliis; quia eadem auctori- tate revelata sunt, adeoque vel non datur peccatum originale, vel datur simul vera religio.

Accedit, quòd positis tot signis credibi- litatis, miraculis &c. fiat evidenter credibi- le, & credendum, ac moraliter saltem cer- tum, etiam antecedenter ad actum fidei, quòd DEUS ob peccatum originale præteri- tum tantum errorem non permittat; quia est evidenter credibile, & credendum, ac moraliter saltem certum, DEUM hanc reli- gionem revelasse, adeoque eam esse veram; cum DEUS evidenter non possit mentiri. In forma dist. ant. potuit DEUS permittere ta- lem communem errorem, supposito isto com- muni omnium hominum sensu, & hac providentia circa homines, itémque positis his signis credibilitatis. neg. ant. anteceden- ter, absolute, & si non haberetur iste com- munis sensus, nec ista providentia, nec illa signa &c. om. ant. & neg. conf.

Dixi: om. ant. non enim mihi videtur ve- rum, quòd DEUS etiam absolute possit per- mittere talem communem errorem, tum ob rationes in retorsione allatas, tum ob aliam rationem, non quidem se tenentem ex parte hominum (utique enim DEUS potuisset per- mittere, ut omnes in infernum ruerent) sed tenentem se ex parte DEI; nam, si DEUS ta- lem errorem permitteret, videretur non es- se fat providus; si enim DEUS nullam pro- videntiam exerceret erga homines, etiam nullam exerceret erga alias creaturas sub- lunares, & materiales, quas tantum in homi- nis gratiam condidit: adeoque nullam tot- tius globi terraquei providentiam haberet, quod est absurdum vel cogitare. Nec dicas, DEUM provisorum homini de aliis, non ve- rò de vera religione; nam contra est: hac ratione providentia DEI hominem non diri- geret ad finem ultimum, sed tantum ad fines intermedios, seu ad summum ad fines nega- tivè ultimos: neque DEUS adhiberet provi- dentiam in ordine ad gloriam suam, ad quam tamen debet vel maxime ordinare etiam ho- minem, qui cum rationalis sit, videntur sanè etiam ipsius actiones rationales ad DEUM or- dinari debere, ut possit iis coli, atque actu colatur, ad quod necessaria est aliqua religio.

223. Ob. 2. Sufficit, si quis credat exi- stentiam unius supremi DEI, & vitam insti- tuat juxta naturalis luminis ductum: de re- liquo DEUM colat ritibus, & ceremoniis, quibus voluerit: adeoque potest quisque, non in una duntaxat, sed in pluribus diversis religionibus DEO placere, ac consequenter salvari. Ità adiaphoristæ, quibus ferè con- sonant ii, qui fidem ad capita paucissima re-

ducunt, v. g. DEUM esse trinum, & unum, omnium creatorem, Christum humani ge- neris redemptorem: præcepta verò mo- rum ea tantum agnoscunt, quæ naturalis ra- tio dicat servanda: quidam etiam ad- dunt necessitatem baptismi, & paucula alia: ea autem, in quibus inter se discrepant diversæ inter Christianos sectæ, inter adiaphora, seu scholasticas lites rejciunt, docentque, quemvis in quavis religione eo- rum, qui Christiani censentur, posse salvari.

Resp. Isti, etsi pessimè sentiant, tamen quoad punctum modò controversum, nobis non iunt contrarii; nam etiam hi unam reli- gionem tanquam veram adstruunt, scilicet illam, quæ paucula illa capita complectitur: reliqua autem, quæ alia religiones, seu se- ctæ superaddunt, falsæ existimant, vel certè non necessariò credenda. Quod autem spectat ad ipsam hanc sectam adiaphoristarum, eam esse falsam, probatur iisdem omnibus rationibus, quibus infra probabimus, solam Catholicam Ecclesiam esse evidenter credi- bilem, & credendam; nam consequenter credendum non est, quod illi adversatur.

Interim tantum hoc dico. Qui in Chri- stum religionis authorem credunt, debent etiam fidem habere Sacra Scripturæ & Apo- stolici scriptis: ex quibus manifestè rejci- tur hic adiaphorismus; cum evidenter plu- ra ex Scripturis possint monstrari credenda: nec ea levis momenti, sed spectantia ad essen- tiam fidei. Et vel maxime illud Christi Domi- ni dictum. *Matth. 18. v. 17. Si autem Ecce- lesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus.* Ex quo concluditur, debere nos audire Ecclesiam, quæ longè plura ad fidem spectare nos docet. Plura adhuc dicemus inferius, ubi de credibilitate solius Catho- licæ Ecclesiæ. Aliam objectionem, vel confirmationem huc spectantem, vide infra.

II. 257.

ARTICULUS III.

An Religio Christiana sit præ aliis credibilis.

224. Supposito, quòd aliqua vera re- ligio sit ab auctore DEO ho- minibus tradita, sequitur, eam necessariò debere habere talia signa, per quæ ab omnibus aliis falsis possit dignosci; alias cur DEUS eam instituisset, si non posset agnosci? Certè minùs nobis provi- disse, quàm brutis, quibus dedit medio- rum, ad suum finem necessariorum, noti- tiam, dum nobis absconderet medium, ad nostram salutem summè necessarium: quod cogitare de optimo DEO, est sanè absurdum; præsertim, cum id quoque redundaret in diminutionem gloriæ DEI, cujus curam DEUS etiam necessariò habet; unde, si de- dit hominibus principia quædam, ad intelle- ctum spectantia, per quæ homo juvari pos- sit in addiscendis scientiis aliis, quæ tamen non ita humanæ salutis, aut gloriæ Divinæ inserviunt, utique censendus est, dedisse quoque principia quædam, quibus juvemur ad

ad acquirendam fidei sinceram doctrinam, & nostræ beatitudini, ac honori Divino promovendo omnino necessariam.

225. Quamquam autem DEUS posset interius illustrare hominem, ut clarè veram à falsa religione discerneret: id tamen, in hac saltem providentia, ordinariè non solet facere, maximè antequam alicui doctrina fidei per exteriorem doctorem fuerit tradita, (ut experientia docet, & fusiùs dicemus, quando agemus de evidenti credibilitate fidei nostræ, rudibus, rusticis, puerisque necessaria) sed potiùs per media, aut motiva, seu signa quædam exteriora, hominibus ostendit, quænam religio præ aliis sit amplectenda. Unde, ut veram religionem amplectamur, seriò perpendere oportet, quænam præ aliis plura veritatis signa habeat, adeoque collatis inter se sectis credibilior sit.

Quando autem una, omnibus diligenter consideratis, reliquas omnes credibilitate excedit, & quidem manifestè, præferimus, si reliquæ in comparatione cum ista omnino non ampliùs credibiles sint, aut assensu prudenti dignæ (quales, ut infra patebit, sunt omnes aliæ, collatæ cum nostræ religionis Catholica) tunc sanè illa censenda est ex omnibus vera; utique enim debemus credere id, quod longè credibilius esse apparet, si prudenter agere velimus, ut est per se clarum: adeoque debet illa religio etiam esse vera; alias teneretur homo amplecti religionem falsam, nec posset prudenter amplecti veram: quod utique absurdum foret, nec benignissimæ DEL providentiæ satis congruum; cum sic quisque salutis suæ studiosus, si prudenter agere vellet, non posset veram religionem, consequenter nec suam salutem, assequi. His præmissis

226. Dico. Religio Christiana præ omnibus aliis est evidenter credibilis. ita omnes Catholici. Dico autem *Religio Christiana*, ut adhuc abstraham à variis Christianorum sectis, & ordinatè procedam, agendo primò de religione à Christo instituta in genere; postea enim etiam in specie Catholicam evidenter credibilem probabimus. Dicitur autem *evidenter credibile* illud, quod apparet affectum talibus motivis, ut evidens sit, me posse prudenter id credere, vel certè posse prudenter conari, ut circa illud eliciam actum fidei: quod ideo dico; quia ratione naturali evidens esse non potest, quòd hîc, & nunc possum elicere determinatè actum supernaturalem fidei. Pariter *evidenter credendum* est illud, de quo est evidens obligatio illud credendi: vel certè est evidens obligatio conandi, ut circa ipsum eliciatur actus fidei: & nunc quidem probatur, religionem Christianam esse evidenter credibilem: postea videbimus, eam etiam esse evidenter credendam.

Res autem eò magis credibilis est, quòd pluribus rationibus, vel testimoniis, maximè diversis, probatur; nam difficulter in idem

asserendum conspirant plures, maximè diversi testes: & difficultas illa, quæ invenitur, in procurando plurium ad idem sentiendum consensu, non solet superari, nisi à veritate, vel auctore ejusdem DEO. Hinc nobis omnibus evidenter credibile est, dari Constantinopolin, vel Americam, aut Asiam; quia, quamvis eas non viderimus, tamen tot, & tam diversis testimoniis, in idem conspirantibus, non possumus, nisi imprudentissimè fidem negare. Itaque, ut etiam ostendamus evidentem credibilitatem religionis Christianæ, eam pluribus, iisque diversis rationibus, seu testimoniis, confirmabimus. Aliqui putant, hanc evidentiam esse de fide, ex illo *psal. 92. v. 5. Testimonia tua credibilia facta sunt nimis*: hoc est, ut exponit Lyranus, *magis, quàm prima principia*.

227. Prob. itaque concl. 1. ex auctoritate ipsius primi auctoris religionis Christi Domini, cujus inprimis eximiam vitæ innocentiam, ac sanctitatem, etiam hostes reprehendere ausi non sunt, & fictis tantum ex invidia calumniis eum ad mortem damnarunt: cujus eximiam sapientiam, rerumque abstrusissimarum noticiam, quin & futurorum contingentium præscientiam, ac prædictionem, & prophetias plurimas, iidem rursus negare non potuerunt: cujus thymaturgam potentiam, in sanandis omnis generis morbis, in expellendis demonibus, in resuscitandis ipsis mortuis: ac tandem etiam propriam ejus post triduum resurrectionem à mortuis, Judæa tota obstupuit.

Nec dicas, hæc tantum ab Evangelistis, utpote ejus sociis, ac amicis, esse conscripta, adeoque suspecta; nam, licet infideles scripta Evangelistarum non admittant, tanquam verbum Divinum, tamen ipsi ut historici merentur ab omnibus saltem fidem humanam. Nec supponi potest, ea mirabilia tantum esse in gratiam Christi conficta; nam Evangelistæ testabantur ea, tanquam in orbis oculis facta, & eo tempore, quo adhuc plurimi Christo synchroni vivebant, à quibus facillimè mendacii argui potuissent. Adde, quòd iidem sincerè etiam scripserint Christi Domini passionem, & mortem: cur igitur credunt infideles Evangelistis, asserentibus Christum esse crucifixum, & non pariter credunt dicentibus, eundem à mortuis resurrexisse?

Et quis tandem alius hæc scribere debuisset? an quisquam Judæus, vel gentilis, sed Christo infensus? at si talis quispiam ea scripserit animo sincero, & non omnino impiissimo, debuisset etiam Christi fidem amplecti, nec Christi hostis manere: & tales ex Judæis plures de Christo scripsere: sicut & Apostoli ipsi ex Judæis fuere. Quod si autem infidelis aliquis, animo perverso, & nescio ex quo fine, de Christo scripserit, nulla fuisset ratio, ipsi præ Apostolis fidem habendi, præsertim cum istorum scripta tot miraculis (de quibus fusè postea) comprobata fuerint.

228. Verum etiam quidam, qui in Chri-

Christum minime crediderunt, tamen de eo tale testimonium perhibuerunt, quod sine veritate ejus doctrinae verum esse non posset: sic enim scribit Josephus Judaeus *l. 18. antiquitatum c. 4. n. 6. edit: Basileens.* Eodem tempore fuit Jesus, vir sapiens, si tamen virum cum fas est dicere; erat enim mirabilium operum patrator, & doctor eorum, qui libenter vera suscipiunt: plurimosque tam de Judaeis, quam de gentibus, sectatores habuit. Christus hic erat, quem accusatum à nostra gentis principibus Pilatus cum addixisset cruci, nihilominus non destiterunt eum diligere, qui ab initio ceperant; apparuit enim eis tertia die vivus, ita, ut divinitus de eo vates hoc, & alia multa miranda, predixerunt: & usque in hodiernum Christianorum genus ab hoc denominatum non desit.

Hebraei quidem negant, hoc testimonium haberi in Josepho: sed sciendum, duos esse Josephos Judaeos, celebres scriptores, unum filium Mathathiae, alterum filium Gorionis, de quibus vide Bellarminum de scriptor. Eccl. v. Josephus Hebraeus: & prior habet hoc testimonium, non posterior. Verum est, etiam Romae in quodam exemplari Hebraeo Josephi Mathathiae, non fuisse inventum hoc testimonium: sed ut testatur Baronius ad an. 34. n. 226. cum quaereretur in eo hoc testimonium, abrasum inventum est, adeo ut nulla ad excusandum scelus posset asserri defensio; cum membrana ipsa id exclamare videretur.

229. Marcellius etiam Ficinus *l. de Christiana religione. c. 30.* testatur, quod Machomet Turcarum Pseudopropheta Christum in Alcorano suo appellet *Spiritum, Verbumque DEI.* & c. 36. testatur, Machometem fuisse confesum, doctrinam Christianam ... ab ipso DEO auctoritatem mirabilem accepisse.

Spondanus etiam ad annum Christi 34. n. 63. ex Hegeippo, Judaicarum rerum scriptore, refert, Tiberium Imperatorem, post acceptam à Pilato de Christi miraculis, & morte epistolam, de eo ad senatum retulisse, ut inter Deos referretur: sed Senatum restituisse, & ideo poenas à DEO sibi accersivisse, de quibus idem Spondanus ex Orosio ad annum Christi 33. n. 16. citatque hanc in rem Tertullianum; Orosium, Gregorium Turonensem. Idem Spondanus ad annum Christi 224. n. 2. ex Lampridio refert, Alexandrum Severum Imperatorem, in suo Larario Christi quoque imaginem statuuisse, eique templum erigere, & eum inter Deos recipere voluisse: idem etiam jam prius Hadrianum cogitasse, & ideo in omnibus civitatibus templa construi jussisse, ea intentione, ut Christo dedicarentur: sed ab hoc consilio revocatum fuisse ab iis, qui dicebant, alia dein Numina neminem habitura esse cultorem.

230. Ex quibus patet, non tantum Christianos, sed & Judaeos, Machometanos, atque Gentiles, quales fuere tres dicti Imperatores, Christum summe laudabi-

lem, & honore maximo dignum censuisse. Qua quidem in re sibi ipsis implicite contradixerunt; nam, si ejus doctrina vera non fuit, certe impostor pessimus, & magus fuisset, nullo honore, sed supplicio dignissimus. At, si vera fuit ejus doctrina, errores Judaeorum, atque gentilium, utique ex ejus sententia, rejiciendi fuere: quos tamen isti retinuerunt. Interim hoc manet verissimum, religionis nostrae auctorem, non tantum à suis sequacibus, sed etiam ab alienis, supra hominem aestimatum fuisse: quod fidei nostrae magnam utique conciliare debet auctoritatem.

Accedit, quod Judaei post Christum interfectum tantis internecionibus, plagis, atque excidiis, afflicti fuerint, ut gravissimi sceleris eos poenas dare, nemo dubitare queat: quale aliud praeter Christi mortem prudenter assignari non potest. Sanè à morte Christi patiuntur longè graviora, quam unquam antiquioribus temporibus, id quod cuique patebit, si ultimum excidium Hierosolymarum, & Palestinae, atque clades Judaeis per Romanos inflicta, cum prioribus velit conferre. Insuper, cum alias ad certum tempus, septuaginta circiter annorum, captivitas eorum duraverit, jam ad mille, & septingentos annos perdurat, quibus exules patria, ubique vagi, atque contempti, sine templo, sine sacrificiis, sine proprio rege, aut duce, miserabilissimam vitam aegre trahunt: cur autem gens perfida illa non omnino è mundo sublata fuerit, dicemus infra, quando de prophetiis n. 238. At, si Christus falsis doctrinis mendacium decepisset, certe ejus mortem DEUS non ita ulcisci, sed potius praemiis remunerari, debuisset.

231. Probatur 2. conclusio, ex auctoritate aliorum, religionis nostrae praedicatorum, & assecularum. Atque imprimis, etiam Apostoli prius rudes piscatores fuerint, postea tamen toti mundo prodigiis, sapientia, atque omni virtute, inclaruerunt. Quantum dein fuere nomina SS. Patres, & Ecclesiae Doctores, Athanasius, Basilii, Ambrosii, Augustinus, Hieronymus, & mille alii, doctrinae suae, atque ingenii subtilissimi monumentis, toti orbi notissimi? Certè viri hi maximi tales fuerunt, qui, ut habet S. Augustinus *l. de utilitate credendi c. 12. cum de religione, id est, cum de colendo, atque intelligendo DEO agitur.... sequendi sunt: tanquam ij quibus, ut ait, ibidem S. Doctor, inest, quanta inesse homini potest, ipsius hominis, Deique firmissime percepta cognitio, atque huic cognitioni vita, morèsque congruentes.* Unde insurgentibus aliquando dubiis indeliberatis, merito cogitare quis potest, se non esse tantis viris prudentioribus, & merito sibi eorum auctoritatem sequendam. Nec scientia sola, sed etiam sanctitate fuere conspicui; sepositis namque, non voluptatibus tantum, sed & omnibus saeculi curis, atatem omnem Divino cultui, & verae religionis dogmatibus enucleandis, & illustrandis, dedicaverunt.

runt. Et quis credat, hosce post diligentissimam inquisitionem falli, aut studiosè alios fallere? Sanè non videtur Divinæ bonitati satis consentaneum, ut eos in tam gravi negotio decipi sinat, qui tanto, tamque sincero studio, Divinæ tantùm gloriæ unâ cum vera fide promovendæ, operam dederunt: præsertim cùm vera religio, utpote medium ad salutem necessarium, non debeat hominibus ita esse abscondita, ut nec à sapientibus, post maximam diligentiam, possit reperiri: quomodo enim eam rudes invenirent?

ARTICULUS IV.

Aliæ probationes ejusdem conclusionis.

232. **P**Rob. ulterius veritas Christianæ doctrinæ, ex ipsius puritate, ac sanctitate. In primis nulla alia secta, tam sublimiter, ac honorificè, de DEO sentit, omnem prorsus imperfectionem ab eo removendo, & omnem perfectionem ei attribuendo, quàm Christiana; hinc, licet in materia fidei tradat aliqua, quæ rationem naturalem superant, hoc ipsum est veritatis argumentum; quia utique æquum est, aliqua de DEO credere, quæ ratio naturalis non capit; cùm tam sublimis essentiæ sis sit, ut vis naturalis intelligendi creaturarum, eum capere nequeat. Accedit, quòd, licet aliqua difficultia sint, & supra rationem nostram, non tamen sint contra eam, nec falsitatis possint convinci.

Quod verò attinet ad morum disciplinam, ea apud Christianos (si ab omni hæresi pura sit, ut apud Catholicos est) tam honesta, rationi conformis, ac sancta est, ut eam infideles etiam laudent, eamque suspiciant, licet ob nimis ardua virtutum opera eandem horreant; sive enim spectemus, quæ ad DEUM, sive quæ ad proximum, sive quæ ad nos ipsos spectant, talibus moribus vivere jubemur, qui sanctos sanè reddunt. Certè præcipitur, ut DEUM, ejusque honorem bonis omnibus, etiam vitæ, longè præferamus, eum super omnia diligamus, ceremoniis honestissimis colamus, ejus voluntati, in difficillimis etiam casibus, humillimè acquiescamus.

233. Quoad proximum, debemus eum diligere, ut nos ipsos, juvare in necessitatibus, etiam inimicum amare: & est nota omnibus illa lex: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris*: quam teste Gormaz de virt. Theol. n. 619. Antoninus Pius Imperator ethnicus summo opere laudavit, & virum omni exceptione majorem fore dixit, qui id observaret. Quoad nos, debemus etiam moderari voluptates, præsertim corporeas, in plurimis rebus, in quas aliæ gentes sæpe profusissimæ sunt. Etiam conjugii status apud nos indissolubilis, & inter duas tantum personas, modestissimus, &

honestissimus est, atque infidelium admirationem sæpe exprestit. Certè, qui vitam ad leges Christianas exactam duxerit, omnino toti mundo laudabilem se exhibebit.

Ut nihil dicam de observatione consiliorum Evangelicorum, quæ proponuntur in nostra religione Catholica, & à plurimis sanctissimè observantur: quæ perfectè servata hominem ad summam sanctitatem perducunt; id quod experientia monstravit in tot millibus antiquorum eremitarum, & monachorum, aliorumque Sanctorum, quos, cœu suos heroes Ecclesia ad imitationem, vel cultum proponit: qui amplissimas opes, imò regna, cum voluptatibus, ac honoribus omnibus, postposuere gravissimis laboribus, ac asperitatibus vitæ: & tanta fecerunt, quæ nec antiquitas in suis fabulosis heroibus fingere ausa est.

234. Probatur 4. conclusio ex propagatione religionis Christianæ. Etsi hæc religio doceret plurima, captum humanum superantia, & corruptæ naturæ nostræ valde difficilia: etsi ei viribus omnibus resisterent, non tantum Judæi, sed & totum Romanum imperium, aliique omni orbe reges, & principes, inque ejus affeclas levissimis tormentis animadverterent: etsi ejus auctor fuisset morte crucis, adeoque summâ ignominia affectus: ejus autem discipuli, dum ab eo assumerentur, essent tantum rudes homines, nulla nobilitate, nulla etiam naturaliter acquisitâ scientiâ clari: tamen religio ista per totum orbem est fulissimè propagata.

Et quidem propagata est nulla armorum vi, ut Machometismus, nulla temporalis voluptatis, aut commodi spe, ut idem Machometismus, & postea aliquæ hæreses: sed sola promissione, & expectatione futurorum bonorum. Et amplexi sunt hanc religionem etiam docti, qui intellectum captivare, & indocti, qui bonis temporalibus propterea carere, atque appetitum naturæ corruptæ, in vitia pronum, fortissimè cohibere, sibi que vim sapissimè facere debuerunt. Quod sanè non nisi Divina virtute, adeoque auctore DEO, fieri potuit, præsertim, cùm, licet omnibus modis oppugnata hæc religio semper fuerit, semper tamen creverit, adeo, ut in proverbium abierit: *Sanguis martyrum est semen Christianorum*.

Hinc S. Augustinus l. 22. de civit. DEI c. 5. enumerat quidem plura Apostolorum miracula, iisque docet Christi Domini resurrectionem, atque ad cœlos ascensionem (adeoque Christi Domini doctrinam, seu nostram religionem) redditam esse credibilem: sed tamen addit, quòd, si negentur omnia alia miracula, hoc unum sufficiat, quòd sine miraculis mundus eam crediderit; sic enim finit illud caput: *Si verò per Apostolos Christi, ut eis crederetur, resurrectionem, atque ascensionem prædicantibus Christi, etiam ista miracula facta esse non credunt, hoc nobis unum grande miraculum sufficit, quòd eam terrarum orbis sine ullis miracu-*

miraculis credidit. Sed nec sine Divina virtute eam firmante, post mille septingentos, & plures annos, adhuc ista religio durare potuisset, inter tot ei adversa: certè aliae sectae complures, quamvis non tot difficultatibus impetita, dudum extinctae sunt.

235. Probatur 5. ex fortitudine martyrum. Incredibilis sanè numerus est eorum, qui pro fide Christi vitam dederunt. Probati auctores affirmant, quòd eorum numerus decem, aut undecim milliones excedat. Et quidem fuerunt omnis sexus, & ætatis, pueri etiam, & puellae: atque inter tormenta sævissima, inter ignes, & rotas, & quæcunque atrocia, ingeniosa crudelitas excogitare potuit, inter infamissimos etiam cruciandimodos invicta constantia ad mortem usque alacritate etiam summa steterunt, solo studio placendi DEO, & servandae religionis: quin ullis, aut parentum, vel filiorum lacrimis, aut principum, iudicumve blanditiis, amplissimisque promissis, sese moveri sinerent. Sanè homines libenter mori, & atrocissima tormenta pati, non ob ullum temporale lucrum, sed ob solam vitae sanctitatem, res est adeò magna, ut obtineri nequeat à natura, sed à sola virtute Divinitus data. Nec satis congruere videtur bonitati Divinae, si in re tanta errare, & pro inutili falsitate mori sineret tot homines, & tanto erga se amore flagrantés.

236. Probatur 6. ex miraculis, quæ argumentum Divinae veritatis esse, satis constat ex dictis n. 89. & sequentibus. Facta autem esse, & quidem verissima miracula in Christianae religionis comprobationem, negare, nisi insipiens, nemo potest: cum jam tot sæculis annotata inveniantur, ac scripta à SS. Patribus, etiam antiquissimis, Athanasio, Gregorio Nysseno, Hieronymo, Ambrosio, Augustino, Gregorio Magno, Theodoro, Severo Sulpitio, & aliis: quorum syllabum, & ordinem etiam sæculorum, ac temporum videre potes apud Bellarminum tom. 2. contr. 1. l. 4. de notis Ecclesiae c. 14.

Quamvis autem aliquando occulti naturales effectus miraculosi sint habiti, vel etiam aliqui casus ex imprudenti simplicitate sint conficti: dicere tamen tantos viros, (quorum vitæ integritas, fides, ac sapientia, omni exceptione est major, quique loco, & tempore, hoc est, integris sæculis, ac regnis, inter se fuere disjuncti) in hoc conspirasse, ut anilibus fabulis, & figmentis, fidem animo levissimo haberent, illique conscriptis orbem implerent: vel etiam illis malitiosè sparsis alios deciperent, certè infanum est. Et rectè scripsit S. Augustinus l. 10. de civitate DEI c. 18. *An dicet aliquis, ista falsa esse miracula, nec fuisse facta, sed mendaciter scripta? Quisquis hoc dicit, si de his rebus negat omnino ullis litteris esse credendum, potest etiam dicere, nec DEOS ullos curare mortalia; non enim se aliter colendos esse persuaserunt, nisi mirabilibus operum effectibus.*

Quamquam non soli Christiani, sed & infideles, fidem de miraculis nostrae religio-

nis faciant; nam Josephus Judæus, citatus n. 228. de Christi Domini miraculis fidem facit: item Marcus Aurelius Imperator (cujus filia quoque per S. Abertium à demone liberata fuit) in litteris suis ad senatum datis, quas legere est apud S. Iustinum M. post Apologiam secundam ad Antoninum Pium (ubi etiam habetur epistola Antonini in favorem Christianorum) quasque Marci Aurelii literas etiam plures alii citant: in his autem Marcus Aurelius apud Spondanum ad an. Christ. 176. testatur, se nulla ope à gentilibus Diis obtenta, tandem per militum Christianorum preces, tam pluvias exercitui summè sitiienti extremè necessarias, quam grandinem, ac fulmina, quibus hostis consumptus sit, impetrasse. Et hinc addunt iidem auctores, quòd ea legio *fulminea*, vel *fulminatrix* dicta sit.

237. Referunt autem, tum hi, tum etiam alii scriptores, omni exceptione majores, resuscitationes mortuorum, illuminationes etiam à nativitate cæcorum, vel per plurimos annos visu privatorum: referunt gravissimos morbos, in momento sanatos, & sanitatem diu constanter, absque suspitione præstigiæ, servatam: quæ verissima prodigia sunt, & nec demonis virtute fieri possunt: præterquam, quòd viri, ea miracula operantes, maxime sanctitatis (ut aliunde erat notissimum) fuerint, & ideo demonibus odio; quos propterea commercii cum demone arguere, injustissimum esset.

Sed neque alia minora prodigia demoni adscribi prudenter possunt; cum facta sint ad DEI maximam gloriam, quam demon non vult procurare, & sæpe in confusionem apertam, & maximam ipsius diaboli, præsertim, cum ipse sapissimè è corporibus pulsus sit, & ex idolis suis ejectus, quin etiam coactus fateri, se DEUM non esse, sed potius demonem: quod factum antiquissimus Tertullianus in Apologetico adversus gentes c. 23. docet, dum ad experimentum hujus faciendum gentiles provocat: *Edatur, inquit, hic sub tribunalibus vestris, quem demone agi confitet. Jussus à quolibet Christiano loqui spiritus ille, tam se demonem confitebitur de vero, quam alibi DEUM de falso.* & paulò post: *Nisi se demones confessi fuerint, Christiano mentiri non audentes, ibidem illius Christiani procacissimi sanguinem fundite.*

Accedit, plurima miracula esse perpetua, & miraculosè semper perseverare, aut conservari, quod demonem, aut posse, aut DEUM permittere, credibile non est. Sic plures SS. Hostiae per plura sæcula conservantur sanguinæ: plura etiam Sanctorum corpora, iis etiam in locis, in quibus debuissent consumi, servata sunt integra, e. g. viva in calce corpus S. Xaverii. Sic concretus S. Januarii sanguis sæpius miraculosè liquefcit. Sic servantur adhuc tres globi, in corde S. Clarae de monte Falco inventi, quorum bini, qualescunque velis accipere, non plus ponderabunt, quam tertius solus, symbolum elegans SS. Trinitatis. Sic manat prodigiosus liquor ex ossibus S. Nicolai Myrensi.

rensis Episcopi, quæ modò servantur Barri in Apulia: & ex ossibus S. Walburgis Virginis, quæ coluntur Eyftadii in Franco-nia. Sed hæc satis: qui plura cupit, adeat passim scriptores sacros, præsertim historiae Ecclesiasticæ, aut vitæ Sanctorum, ubi inveni-et plurima: arguere autem omnes nugarum, aut mendaciorum, perfrictissimæ frontis est: nec tamen, qui omnia ista negaret, S. Au-gustini invictissimum argumentum n. 234. adductum effugeret.

ARTICULUS V.

Ulteriores probationes ejusdem conclusionis.

238. **P**Rob. 7. conclusio ex prophe-tiis. Religio, quæ antequam existeret, infallibiliter prædi-cta, promissa, & collaudata est, non potest esse mala, vel falsa: talis est religio Chri-stianorum: ergo. ma. prob. prædictiones in-fallibiles rerum contingentium, à solo DEI nutu pendentium, sunt certum signum Di-vinitatis, ut omnes homines sentiunt, & hinc gentiles, etiam ob ambiguas, vel tan-tum apparenter veras, vel rerum aliquo mo-do etiam necessariò accidentium, sed abho-mine ignoratarum, prædictiones, DEOS suos æstimârunt: quin etiam *Isaias c. 41. v. 23.* alloquens DEOS gentium dicit: *An-nuntiate, quæ ventura sunt in futurum, & sciemus, quia Dii estis vos:* hinc Tertullia-nus in *Apologetico c. 20.* ait: *Idoneum, opi-nor, testimonium Divinitatis veritas divi-nationis:* ergo religio infallibiliter prædi-cta, promissa, ac collaudata, est à DEO præ-dicta, promissa, atque laudata: atqui, quod est à DEO prædictum, promissum, & lauda-tum, non potest esse malum, vel falsum: ergo.

Prob. jam minor superior, nempe quòd religio Christianorum talis sit. Primò ex prophetiis Judæorum antiqui testamenti, quæ, tum de Christo venturo, tum de ejus lege, seu testamento novo, tum de ejus passione, ità claræ sunt, ut gentiles dice-rent, eas prophetias primò esse scriptas post Christum, ejusque legem institutam, ferme sicut Virgilius vaticinatur tanquam futura, quæ ante aliquot sæcula jam erant facta. At refutantur facillimè ab ipsis Ju-dæis, qui testantur, sanctissimos esse, & an-tiquissimos eos libros, ex quibus hæ præ-dictiones sumuntur: & hæc est juxta S. Augustinum *l. 18. de civitate c. 46.* ratio, cur DEUS Judæos, et si eos gravissimis malis affligeret, noluerit omnino excindere, sed potiùs eos in omnem terram dispergere, ut scilicet ubique essent testes veritatis pro-pheticarum.

239. Ut autem ex pluribus pauca tan-tum adducamus. Prædictum est tempus adventûs Christi, quando scilicet Judæi non erant amplius habituri ex sua gente regem, vel ducem, *Gen. 49. v. 10.* Non au-feretur sceptrum de Juda, & dux de se-

more ejus, donec veniat, qui mittendus est: & ipse erit expectatio gentium. Item quòd Messias jam venerit, colligitur apertè ex *Danielis c. 9. v. 24.* nam septuaginta heb-domades (intellige annorum) quandocun-que inceperint, de facto saltem certò im-pletæ sunt, etiamsi non fuissent abbreviatæ, quod tamen factum esse Angelus expressè dicit *loc. cit.* Quòd Messias futurus sit DE-US habetur *Baruch. 3. v. 36.* *Hic est DE-US noster, & non æstimabitur alius adver-sus eum . . . . .* Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conversatus est. & *Isaia 9. v. 6.* *Parvulus enim natus est nobis, & filius datus est nobis, & factus est princi-patus super humerum ejus: & vocabitur nomen ejus admirabilis, consiliarius, DEUS, fortis, pater futuri sæculi, princeps pacis.* Ubi nota, hîc, ut sæpè etiam aliàs, à prophe-tis adhiberi perfectum tempus pro futuro; tum quia idiomati Hebraico id frequens est; tum quia hac ratione exprimitur certitudo rei futuræ, quæ tam certò fiet, quasi jam fa-cta esset.

Quòd idem Messias futurus sit de stir-pe David, dicitur *Isaia 11. v. 1.* *Egredietur virga de radice Jesse* (hic est pater Davidis) *& flos de radice ejus ascendet:* scilicet orie-tur B. Virgo, tanquam virga, & Christus tanquam flos. Ejusdem Messie nativitas prædicta est ex virgine *Isaia 7. v. 14.* *Ec-ce virgo concipiet, & pariet filium.* Locus nativitatis Bethlehem *Michæ 5. v. 2.* *Et tu Bethlehem Ephrata parvulus es in milli-bus Juda: ex te mihi egredietur, qui sit dominator in Israël, & egressus ejus ab ini-tio, à diebus æternitatis.* Pax tunc futura per universum orbem *Michæ 4. v. 3.* *Con-cident gladios suos in vomeres, & hastas su-as in ligones: non sumet gens adversus gentem gladium.* Eadem habentur fermè verba *Isaia 2. v. 4.* item *Zach. 9. v. 10.* *Dissipabitur arcus belli, & loquetur pacem gentibus.*

Christi Domini præcurfor S. Joannes Baptista prædictus est *Malach. 3. v. 1.* *Ec-ce ego mitto Angelum meum, & prepara-bit viam ante faciem meam: & statim ve-niet ad templum suum dominator, quem vos queritis.* Christi prædicatio prædicta est *Isaia 61. v. 1.* *Spiritus Domini super me; eo quòd unxerit Dominus me: ad an-nuntiandum mansuetis misit me, ut mede-rer contritis corde, & predicarem cap-tivis indulgentiam, & clausis apertionem: ut predicarem annum placabilem Domino.* Ejus miracula *Isaia 35. v. 5.* *Tunc aperi-en-tur oculi cæcorum, & aures surdorum pa-tebunt. Tunc saliet sicut cervus claudus, & aperta erit lingua mutorum.*

240. Ulteriùs prædicatur ingressus Chri-sti Domini Hierosolymam super asinum *Zach. 9. v. 9.* *Exulta satis filia Sion, ju-bila filia Jerusalem: Ecce Rex tuus veni-et tibi justus, & salvator: ipse pauper, & ascendens super asinam, & super pullum filium asinae.* Ejus proditio per discipulum *Psal. 40. v. 10.* *Etenim homo pacis meæ, in quo*

quo speravi, qui edebat panes meos, magnificavit super me supplantationem. Ejus venditio triginta argenteis Zachar. 11. v. 12. Et appenderunt mercedem meam triginta argenteos: & dixit Dominus ad me: proice illud ad statuarium, decorum pretium, quo appretiatum sum ab eis: & tuli triginta argenteos, & projecit illos in domum Domini ad statuarium. Fuga discipulorum in oliveto Zachar. 13. v. 7. Percute pastorem, & dispergentur oves.

Christi patientia in passione prædicta fuit Isaia 53. v. 7. Sicut ovis ad occisionem ducetur, & quasi agnus coram tonaente se obmutescet, & non aperiet os suum. & Jeremie 11. v. 19. Ego quasi agnus mansuetus, qui portatur ad victimam. Ejus dolores, & cruciatus, vulnera, & plagæ, & totius corporis deformatio, iterum Isaia 53. per totum quasi caput, ubi etiam cum latronibus occidendus dicitur v. 12. Cum sceleratis reputatus est. Potus fellis, & aceti Psalmo 68. v. 22. Dederunt in escam meam fel, & in siti mea potaverunt me aceto. Ejus derelictio in cruce eod. psal. v. 21. Sustinui, qui simul contristaretur, & non fuit, & qui consolaretur, & non invenit. Ejus in cruce oratio Psal. 21. v. 1. DEUS DEUS meus, respice in me: quare me dereliquisti? Irrisiones, & blasphemie Judæorum ibidem v. 8. Omnes videntes me deriserunt me: locuti sunt labiis, & moverunt caput, & v. 7. Ego autem sum vermis, & non homo, opprobrium hominum, & abjectio plebis. Crucifixio, & extensio in cruce ibidem v. 18. Foderunt manus meas, & pedes meos: dirimerunt omnia ossa mea.

241. De vulneribus manuum etiam habetur prophetia Zacharia 13. v. 6. Quid sunt plagæ istæ in medio manuum tuarum? & dicit: his plagatus sum in domo eorum, qui diligebant me. Partitio vestium iterum psal. 21. v. 19. Diviserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem. Defectus solis in morte Christi Amos 8. v. 9. Et erit in die illa, dicit Dominus DEUS: occidet sol in meridie, & tenebre faciam terram in die luminis. Christi sepultura Isaia 11. ubi, cum propheta plura dixisset de virtutibus Christi, & felicitate illorum temporum, subjungit v. 10. Et erit sepulchrum ejus gloriosum. Resurrectio Christi Psal. 15. v. 10. Non derelinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. Ascensio in cælum Psal. 67. v. 19. Ascendisti in altum, captivam duxisti captivitatem: accepisti dona in hominibus. Hæc ex prophetis breviter adducta potius, quam explicata: duas ramen prophetias, nempe Jacobi Patriarchæ Genes. 49. & Prophetæ Daniel. 9. fulsius tractatas invenies in tractatu de incarnatione. n. 71. & seq.

Ex his autem patet, quàm meritò Christus Dominus sæpius Judæos revocaverit ad Scripturas, ut ex illis cognoscerent, se esse Messiam: sic Joannis 5. v. 39. ait: Scrutamini Scripturas; quia vos putatis in ipsis

vitam æternam habere; & ille sunt, quæ testimonium perhibent de me. Huc etiam facit dictum illud S. Augustini tract. 35. in Joannem sub finem: Prævidens enim Dominus JESUS Christus, impios quosdam futuros, qui miraculis ejus calumniarentur, magicis artibus ea tribuendo, prophetas ante præmisit. Nunquid enim, si magus erat, & magicis artibus fecit, ut coleretur & mortuus, magus erat, antequam natus?

242. Huc spectant Sibyllæ, quas nemo existimet garrulas tantum mulieres, cum virgines fuerint omnes, & in præmium castitatis, vero DEI spiritu fuerint afflatae, ut S. Hieronymus, S. Augustinus, item Theophilus Antiochenus, Lactantius, & alii communissimè perhibent, præsertim S. Justinus M. orat. parænet. ad Gentes in fine dicens: Valeat apud vos, ad persuadendum, faciendamque fidem, antiquissima Sibylla auctoritas, cujus libri in orbe terrarum extant, quæ & Divino numine afflata, oculis vos docet, eos non esse Deos, qui dicuntur, & JESU Christi, conservatoris nostri, futurum adventum, omniâque, quæ ipse facturus est, aperte, planèque prædixit: imò Clemens Alexandrinus l. 6. formatum refert dictum S. Pauli, fideles hortantis ad Sibyllinorum librorum lectionem: Libros quoque græcos sumite: agnoscite Sibyllam, quomodo unum DEUM significet, & ea, quæ sunt futura: & Hystaspem sumite, & legite, & invenietis DEI filium, multò clariùs, & apertius esse scriptum: & quemadmodum adversus Christum multi reges instruent aciem, qui eum habebat odio, & eos, qui nomen ejus gestant: & ejus fideles, & ejus tolerantiam, & adventum.

Hinc, cum antiqui Christiani Sibyllarum libros sæpius allegarent, Sibyllæ dicti sunt: prohibueruntque Imperatores gentiles, sub pœna mortis, lectionem Sibyllarum, quæ de re queritur S. Justinus martyr in Apologia 2. pro Christianis ad Antoninum Pium post medium ævis: Operâ autem malorum genitorum mors constituta, & definita est in eos, qui Hystaspis, vel Sibylla, vel prophetarum, vatumque libros legunt, ut metu homines, qui legunt, abducant ab eo, ne rerum bonarum cognitionem accipiant. Ecclesia etiam Sibyllis auctoritatem magnam concedit, dum eas allegat in threnis illis: Dies ira, dies illa, solvet sacrum in favilla, teste David cum Sibylla.

Decem autem Sibyllæ fuerunt, ut communius perhibent, à patria sua cognominatae: Cumæa, Cumana, Persica, Hellepontica, Lybica, Samia, Delphica, Phrygia, Tiburtina, Erythræa: quarum vaticinia plura assert S. Augustinus l. 18. de civit. DEI. & alii, Carmina autem earum hic refero ex Alphonsi Salmeronis Commentariis in Evangelia tom. 2. tract. 19. ubi explicatur, quomodo gentibus Verbum per Sibyllas illuxerit.

243. Prima Cumæa de adventu Christi in temporum tranquillitate, sic canit Cum DEUS e cælo regem demitteret olympo,
Tum

Tum terra omniparens fruges mortalibus
agris
Reddet inexhaustas, frumenti, vini, olei-
que.

Dulcia tunc mellis diffundent pocula cella,
Et niveo lactes erumpent lacte suaves.
Oppida plena bonis, & pinguis culta vige-
bunt.

Nec gladios metuet, nec belli terra tumultus;

Verum pax terris florebit in omnibus alta.
Cumana de incarnatione sic scribit.

Tunc ad mortales veniet mortalibus ipsis
in terris similis, natus Patris omnipotentis,
Corpore vestitus.

Perfica sic habet de Joanne præcursore.
Tunc quoque vox veniet quedam in deserta
locorum,

Nuntia, mortales miseros qua clamet ad
omnes,

Ut rectos faciant calles, animosque repur-
gent

A vitis, & aquis lustrentur corpora mundis.
Hellepontica de Christi prædicatione ait.
Ille DEI legem complebit, non violabit,
Per similem formam referens: & cuncta do-
cebit.

Lybica de ejus miraculis.

Ille quidem morbis pressos sanabit, & omnes
Lætos, quotquot ei fident, cæcique videbunt,
Incident claudi, surdis audire licebit,
Insolitas mutis dabit efformare loquelas,
Expellet furias, oppressi morte resurgent,
Placabit fluctus, in desertisque locorum,
Large panibus è quinis, & pisce marino
Milia quinque virum satiabit, reliquique,
Bissenos cophinos implebunt Virginis alma.

Samia de ingressu in Jerusalem.

Salve casta Sion, permultaque passa puella,
Ipse tibi inscens rex en tuus intrat asello,
Erga omnes mitis, tua quò tibi, quò juga
demat

Intoleranda nimis, que fers cervice subacta.
Delphica de ejus passione.

Impingent illi colaphos, & sputa scelestis
Israël labiis, nec non & fellis amari
Apponent escam, potumque inimitis aceti.

Phrygia de portentis in morte ejus, &
sepultura.

Scindetur templi velum, mediūque diei
Nox tenebrosa tribus premet admirabilis
horis,

Et tridui somno peraget mirabile factum.
Tiburtina de Christi resurrectione,
& ascensione.

Sed postquam triduo lucem repetiverit, at-
que

Monstrabit somnum mortalibus, atque do-
cendo

Cuncta illustrabit, caelestia tecta subibit,
Nubibus invehctus.

Erythraea de judicio extremo hæc canit.
Judicii in signum tellus sudore madesct,
Et rex æternus summo descendet olympo,
Scilicet ut carnem, mundumque ut judicet
omnem.

Unde DEUM fidei, dissidentesque videbunt,
Summum cum Sanctis in sacri sine sedentem.

Hæc sanè clarissima sunt, quanquam illis
temporibus, aut nemini, aut vix ulli intel-
lecta: sed postquam completa nunc sunt, ab
omnibus facile capiuntur.

244. Quin ipse dæmon, Divina vi ad-
actus est, ad Christum confitendum; cum
enim (ut testantur Nicephorus l. 1. c. 17.
Suidas, & Cedrenus apud Spondanum in ap-
paratu ad annales n. 13.) Delphicum ora-
culum mutum redditum fuisset, tandem
silentii causam edixit Augusto illis versibus
notis:

Me puer Hebraus Divos DEUS ipse guber-
nans,

Cedere sede jubet, tristémque redire sub or-
cum;

Aris ergo dehinc tacitis abscedito nostris,
qua de causa ajunt, Augustum extruxisse alta-
re cum inscriptione Ara primogeniti DEI:
crediturque fuisse locus in Capitolio, ubi
olim stetit templum Jovis Capitolini, & mo-
dò est templum B. Virginis RR. PP. Franci-
scanorum, dictum Ara cæli.

245. Accedit, quòd non tantum præ-
dicta fuerit religio nostra, sed etiam pluri-
mis ejus sequacibus collatum divinitus fue-
rit donum prophetiæ, seu notitia futurorum
contingentium, à libertate solius DEI, vel
hominis pendentium, vel abstrusissimarum
cogitationum, & secretorum cordis, quæ
nec dæmoni patent; nam non tantum Chri-
sti Domini prophetiæ plurimæ recensentur
ab Evangelistis (quorum auctoritatem de-
fendimus jam supra n. 227.) sed & aliorum
Sanctorum ubique infinitæ leguntur in eo-
rum rebus gestis: quas, si omnes neges, po-
teris historiis etiam aliis omnibus fidem
negare. Jam verò donum prophetiæ, cum
à solo DEO conferri possit, certè signum
est religionis illi acceptæ, ut probavimus
n. 238. Sed neque verisimile est, DEUM per-
missurum fuisse, ut eximii sui cultores (qui-
bus solis ut plurimum hoc donum con-
cedit) ignorarent veram religionem, quæ
tamen summè necessaria erat ad eorum sa-
lutem, dum interim tam multa alia, longè mi-
nus necessaria, eisdem revelavit.

ARTICULUS VI.

Ultima probatio conclusionis.

246. **P**Rob. conclusio ultimò. Nulla
ex omnibus aliis sectis, seu
religionibus in orbe est, quæ
vel à longè habeat tanta signa credibilitatis,
quàm habeat religio Christianorum: ergo
ipsa præ omnibus aliis est evidenter credi-
bilis. conseq. est innegabilis; utique enim est
evidens, me prudentius credere illud, quòd
pluribus signis, & motivis credibilitatis
est affectum, quàm aliud longè paucioribus
signis vestitum. ant. autem prob. nulla est
alia religio, quæ habeat auctorem tam di-
gnum, propagatores, & asseclas tam virtu-
osos, & doctos, doctrinam tam puram, ho-
nestam, & sanctam, tamque mirabili mo-
do

do propagatam, tanto fusio sanguine contestatam, tantis miraculis confirmatam, tot prædictionibus prius denuntiatam, & tot prophetis illustrem: ergo. consequens est clara. ant. prob. comparando religionem Christianam cum Gentilismo, Philosophismo, Machometismo, & Judaismo, ad quas diximus *n. 176.* reduci omnes sectas extra Christianismum; de sectis autem Christianorum puta, Lutheranorum, Calvinistarum &c. comparative ad Catholicos dicemus inferius.

247. Itaque. quod spectat ad Gentilismum, auctores ejus (ut *Sapientia 13. 14. & 15.* habetur) fuere homines omnino insipientes, qui ex lignis, vel metallis fecere imagines; & e. g. pater, ut dicitur *Sapientia 14. v. 15.* dolens, citò mortuum esse suum filium, ejus imaginem fieri curavit arte sculptoria: dein, quem cupiebat, & tamen habere non poterat vivum, colere cepit mortuum, & inter servos suos sacra constituit: vel vicissim filius patrem defunctum apotheosi donavit: & probabiliter primus Ninus patrem suum Nemrod (qui etiam dicitur Belus, aut Baal) inter Deos retulit, & sacra ei fieri voluit: atque adeò stulti hi saxa, & ligna, vel mortuos coluere, ut rectè irridentur *citatis Sapientie locis.*

Pariter propagatores idololatriæ fuere homines stulti: imò nemo ferme philosophorum paulò celebriorum plures Deos asseruit, & Seneca *l. 4. de beneficiis c. 7. & 8.* ait, unum tantum esse DEUM, qui pro varietate suarum potentiarum, seu perfectionum, operum, & beneficiorum, quæ hominibus facit, sortiatur diversa nomina, ut modò possis eum dicere Jovem, modò Tonantem, modò Liberum Patrem, modò Herculem, modò Mercurium. Stoliditas autem doctrinæ ex eo sufficientissime patet, quòd saxa colant, ac ligna: imò & ex eo, quòd contra evidentem rationem plures colant Deos; cum, ut in tractatu de DEO demonstratur, unus tantum esse possit. Turpitudine autem patet ex eo, quòd scelestissimos Deos, vel impiè faciunt, vel insanissime colunt, Jovem adulterum, Mercurium furem, Venerem incestam, Liberum ebrium &c.

Martyres autem idololatriæ non habuerunt pro suis ritibus, sed Christianos tales fecerunt pro sua lege. Sed neque ulla vera miracula, aut ad propagationem, aut ad confirmationem idololatriæ, unquam sunt facta, ut constat ex dictis *an. 100.* & si quædam mira referuntur, ut, quòd Dii Penates Æneæ de loco in locum migrârunt: quòd serpens Æsculapio comes adhæserit, dum Romam iret: non fuerunt vera miracula; quia non fuerunt opera supernaturalia; nam motus ille non superat dæmonum vires. Sed neque gentiles pro se asserre possunt prophetias ullas veras, sed tantum ambigua, & fallacia dæmonum oracula, aut rerum quidem hominibus occultarum, sed non dæmonum notitiam exuperantium, manifestationem.

248. Quod attinet ad Philosophismum,

auctores ejus, utut fuerint sapientes, seu philosophi, tamen ii ut plurimum religionem non elucidârunt, sed potius ethicam quandam suis tradiderunt, aut profanas scientias: & siqui etiam de religione tractârunt, id longè imperfectius fecere, quàm nostræ fidei Patres, atque doctores Ecclesiæ. Sed nec illorum philosophorum virtus potest conferri cum ea, quæ in Christianis inventa est, iis maximè, qui inter Sanctos relati sunt: imò quos philosophos ipsi valde dilaudant, alii magnorum criminum reos faciunt, ut videre est ex ipsis gentilibus auctoribus apud Cornelium *in 1. c. epist. ad Rom. v. 26.*

Quod autem attinet ad eorum doctrinam, non scitur, ab ullo purum philosophismum esse traditum: sed communissime crassos errores immiscuerunt, ut videre est apud Tannerum *tom. 3. disp. 1. q. 2. n. 74.* & Cornelium à lapide *in 1. c. ep. ad Rom. v. 26.* De solo fortè Confucio, Chinesis philosopho, dubitari aliquo modo potest, an non præ aliis puriorem philosophismum tradiderit: tamen nec ipse est purus: adeoque certò non potest dici, & vix probabiliter, quòd unquam fuerit purus philosophismus in mundo: & si etiam fuit, tantum fuit ad summum apud unum, & alterum: non potest autem prudenter cogitari, quòd providentia DEI voluerit religionem veram adeò esse occultam.

Dein, etsi purus philosophismus nihil rationi naturali immediate disforme tradat, tamen in hoc errat, quòd nihil supra rationem credendum admittat; cum tamen evidenter credibile sit, quòd DEUS non tantum à voluntate, sed etiam ab intellectu tributum, & subjectionem exigat, quòdque idem in se complectatur tantam perfectionem, quantam humana ratio non capit: insuper, quòd Christum, auctorem legis supernaturalis, non fecisset tot stupendis prodigiis illustrem, si impostor fuisset: nec etiam tot miraculis, omni suspitione carentibus, voluisset falsitatem confirmare, tot prædicationibus laudare, tanto fusio martyrum sanguine illustrare; unde etiam hanc sectam incomparabiliter superat credibilitate Christiana religio.

249. Jam Machometismus habet auctorem, hominem omnino indoctum, spurcissimum, & impostorem insignem (ut ostendit clarè P. Thyrsus *in sua manu-ctione p. 2. l. 1. c. 2. §. 2.*) nempe Machometem, qui non erubuit suæ prophetiæ inferre, quòd à DEO accepit potentiam, libidine quadraginta alios superandi: qui habuit quindecim uxores, & præterea duas concubinas: cujus operatio potissima fuit homines interficere, aliena diripere, adulteria, & incestus admittere. Ejus sectæ propagatores fuere cruenti milites, qui gladiis, non argumentis, sectam eam propagârunt. Miraculum nullum fecisse leguntur ulli Machometani, nisi illud ridiculum, de quo *n. 91.* Prophetias, si quas Machomet finxit, non facere veræ, & illa falsissima, qua fer-

tur prædixisse, se à mortuis resurrecturum. Martyres autem habent Machometani non alios, quam milites, quos in bello occisos, tanquam martyres colunt, etiamsi prius scelestissime vixerint, nec pro religione, sed tantum in, & pro Sultani obsequiis cæsi fuerint.

Vel maximè autem cedit puritati religionis Christianæ turpissima sanè doctrina Machometanorum, lumini rationis prorsus difformis, in Alcorano contenta; nam primò dicit, quemvis in sua religione posse salvari, si ei convenienter vivat: hoc autem est dicere, DEUM etiam superstitionem, & idololatriam remunerari, & quancunque infidelitatem. Secundò dicit, DEUM, & Angelos, orare pro Machomete. Tertiò permittit sectatoribus suis, non tantum fornicationes, sed etiam vitia carnis contra naturam: imò in spurcitiis his felicitatem hominis constituit, & hanc eis beatitudinem post mortem promittit: quæ adeò absurda sunt visa Avicennæ philosopho, qui Machometismum à parentibus hauerat, ut eum postea deseruerit tanquam lumini naturæ contrarium. Adde, quòd, ut P. Thyrsus scribit, Machometani nullum medium salutis habeant, nec orationem veram, qua aliquid à DEO petant; cum eorum oratio tantum sit quædam professio suæ fidei.

Ulterius plura manifestè fabulosa continet Alcoranus eorum, e. g. solem, & lunam fuisse paris splendoris, sed hanc, afflictu alarum S. Gabrielis lafam, jubar suum magna ex parte perdidisse: item solem singulis noctibus se lavare, ut purior die altero surgat: cælum factum ex fumo, fumum ex maris vapore, mare autem profluere ex monte, quem Angelus manu teneat, tam altum, ut cælum sustentet &c. Quibus nugis potèstne aliquid absurdius fingi? Hinc sanè necesse fuit, ut Machomet omnem de fide disceptationem suis interdicere, & sectam suam tantum armis defendi, ac dilatare vellet, ne scilicet tam crassæ, & palpabiles ineptiæ statim deprehenderentur. Quis jam sapiens æquare ausit Machometismum cum Christianæ doctrinæ sincerissima puritate?

250. Tandem, etsi Judæi olim veram fidem habuerint, & auctorem legis suæ DEUM, ac prædicatorem ejus Moysen, virum sanctissimum: etsi habuerint prodigia maxima, & prophetias verissimas, quæ in antiquo testamento verissimè referuntur: attamen ex iisdem miraculis, & prophetiis manifestum fuit ipsi Judæis, quòd venturus esset olim Messias, qui legem novam conderet: & has prophetias esse impletas, constat ex dictis à n. 239. unde ex his ipsis cognoscitur falsitas modernæ doctrinæ Judaicæ. Adde, quòd jam à tempore Christi Domini, per mille septingentos, & amplius annos, miraculum nullum asserre queant.

Adde, quòd eorum doctrinæ modernæ, secundum quod à Christiana discrepat, nullatenus auctor sit DEUS, nec Moyses, sed Rabbini quidam, qui absurdissima quæque

scripserunt. Ipsorum Talmud, seu liber dogmaticus, plenus est blasphemis ineptiis. e. g. tradit, DEUM indutum tunica lineâ Zizith, & genuflexum orare quotidie: deflare statutis temporibus, multis cum lachrymis, excidium templi Hierosolymitani, & Judæorum captivitatem, seque ipsum propterea affligere: item eum, quoties recorderetur calamitatum Judææ gentis, duas lachrymas in oceanum fundere, & pectus utraque manu contundere: eundem, priusquam hunc mundum conderet, variis mundis creandis, ac rursus destruendis, sese exercuisse, tum, ut hunc producere disceret, tum, ut otiosus non esset: item præcepisse offerri sacrificium expiationis singulis noviluniis pro scelere, quod ipsemet perpetraverit, quando lumen, lunæ iniquissime ademptum, soli attribuit.

Addunt, eundem DEUM aliquando à Rabbinis excommunicatum fuisse: ipsum legere aliquoties libros legis: fuisse solitum ludere cum pisce Leviathan, quem tandem iratus occiderit, ac ejus carnes sale conditas servaverit in epulum animabus justis: Adamum frequentem bestialitatem admisisse: econtra Davidem nec adulterio, nec homicidio peccasse: DEUM præcepisse Judæis, ut sive dolo, sive vi, Christianorum bona diripiant. videatur Sixtus Senensis l. 2. *bibliotheca sancta post verbum Traditiones*: item Tannerus tom. 3. disp. 1. q. 2. n. 75. Quis hic non merito exclamet cum Davide? *Psal. 118. v. 85. Narraverunt mihi iniqui fabulationes, sed non ut lex tua.* Certè, si quis omnia hucusque enarrata credibilitatis motiva, præsertim in unum collecta, expendat; evidentissimum ei erit, prudenter non posse se alteri sectæ, præ Christiana religione, fidem adhibere.

ARTICULUS VII.

An Religio Christiana sit præ omnibus aliis credenda.

251. **D**ico. Religio Christiana est præ omnibus aliis evidenter credenda: seu evidens est obligatio hanc præ aliis amplectendi: quæ à quibusdam vocatur *evidens credentitas*. Prob. hæc conclusio. Evidens est, debere nos prudenter agere, & non imprudenter, adeoque etiam prudenter credere, seu aliquam religionem amplecti: ergo evidens est, nos debere præ aliis amplecti religionem Christianam. ant. est lumine naturæ notum. conf. prob. ex eo, quòd hæc sola præ omnibus aliis sit prudenter credibilis, prout satis jam est demonstratum articulis præcedentibus. Nec dicas, posse aliquem prudenter suspendere suum judicium, & nullam religionem amplecti; contra enim est primò. Qui sic ageret, quasi atheum se gereret, & omnium hominum indignationem incurreret: certè est contra omnem sensum communem hominum, quòd homo possit vivere prudenter, absque omni religione.

252. Contra est 2. Non potest prudenter dubitari, aliquam religionem veram esse in mundo, ut sufficienter ostensum est *2. n. 218.* hanc autem evidenter DEUS non otiose in mundo instituit: ergo est evidens, eum velle, ut illam quisque amplectatur. Contra est 3. Religio Christiana est evidenter credibilis, ut est monstratum: ergo est evidenter credibile, quod dicitur in Sacra Scriptura, quam religio Christiana ut Divinam proponit: sed in hac dicitur, Christum, & DEUM velle, ac præcipere, ut religionem Christianam amplectamur, & credamus; nam *Joan. 15. v. 22.* dicit Christus: *Si non venissem, & locutus fuisset eis, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo.* item *Marci ultimo. v. 16.* *Qui vero non crediderit, condemnabitur:* ergo est evidenter credibile, & prudenter indubitabile, ac innegabile, dari præceptum credendi: sed quando est prudenter innegabile, & indubitabile, dari aliquod præceptum, datur obligatio id implendi, ut patet: ergo. Alia argumenta Theologica, vel SS. Patrum testimonia, omitto; quia hoc solum, quod modò attulimus, quemlibet intellectum, non omnino pervicacem, convincit, & maximam etiam vim habet contra infideles, contra quos hic potissimum agimus.

253. Ob. 1. Doctrina Christianorum docet multa contra rationem naturalem: ergo non est ita pura, ut ejus puritas sit motivum credendi. ant. prob. docet, DEUM unum esse identificatum cum tribus: docet, DEUM immortalem esse mortuum, impassibilem fuisse passum, & crucifixum: hæc sunt contra rationem naturalem: ergo. Confir. Ut religio Christiana esset evidenter credibilis, deberet evidenter ostendi, nihil esse in illa contra rationem: atqui hoc non evidenter ostenditur: ergo. Resp. neg. ant. ad prob. neg. mi. Plura quidem, quæ docet religio Christianorum, sunt supra rationem, naturalem, non verò contra eam: at ea fusiùs explicare, non est hujus loci. Dico breviter. DEUS unus non identificatur cum tribus Diis, sed cum tribus Personis: illud autem principium: *Quacunque sunt eadem unitertio, sunt eadem inter se:* cum tantum sit luminis creati, non se extendit ad essentiam increatam. Dein DEUS passus, aut mortuus non est secundum naturam Divinam, immortalem, & impassibilem: sed secundum humanam, mortalem, & passibilem.

Ad confir. neg. ma. Sufficit, si ostendatur, non esse evidens, quòd religio Christiana tradat aliquid contra rationem: vel si argumentis adversariorum detur solutio talis, ut appareat, ea non esse evidèntia; tunc enim ex aliis principiis potest fieri evidenter credibile id, quod ex quibusdam argumentis, apparenter tantum probabilibus, videtur non esse verum, vel etiam contra rationem; nam motiva credibilitatis utique tanta sunt, ut prævaleant rationibus non evidèntibus, sed tantum, & quidem duntaxat apparenter, probabilibus;

nisi velis dicere, per hæc ipsa motiva evidenter, mediàtè saltè, vel per evidèntiam credibilitatis, ostendi, nihil posse in religione Christiana esse contra rationem: quod tamen nihil est aliud, quàm reddi evidenter credibile, nihil in ea esse contra naturalem rationem.

254. Ob. 2. Argumentum de propagatione religionis Christianæ etiam probat, sectam Machometis esse veram: ergo probat nimium, adeoque nihil. prob. ant. discurrendo similiter, uti nos discurrimus de religione Christiana. Vel Machometismus, qui valde latè in orbe patet, est propagatus per miracula, vel sine illis: si per illa, est religio vera: si sine illis, hoc ipsum est magnum miraculum, adeoque ipsa secta vera est vera: ergo. Resp. neg. ant. ad prob. dico, propagatum esse Machometismum sine ullis miraculis, nec tamen hoc fuisse miraculum; primò enim docti eum vix amplexi sunt, sed rudes tantum: secundò propagatus est maximè armis, & vi bellica: tertio, sicut non est miraculum, si lapis sponte decidat, at verò si sponte in altum tendat: ita non est miraculum, homines, ad vitia carnis pronissimos, eam sectam amplecti, quæ in iis se volutandi licentiam dat, qualis est Machometismus: at verò est miraculum, si homines eam religionem amplectantur sponte, quæ appetitui summè contraria est, qualis est religio Christianorum. Sed neque tot posita fuere obstacula propagationi sectæ Machometanæ, quot posita fuerunt religioni Christianæ, à tot imperatoribus, & regibus.

255. Ob. 3. S. Augustinus *l. de unitate Ecclesiæ c. 19.* postquam docuisset, non esse credendum miraculis Donatistarum, addit: *Quacunque talia in Catholica Ecclesia sunt, ideo sunt approbanda; quia in Catholica sunt: non ideo ipsa manifestatur Catholica; quia hæc in ea sunt:* ergo ex miraculis nihil probatur. Resp. neg. conf. S. Augustinus ibi agit contra Donatistas, qui jactabant sua miracula, quæ erant, ut ipsi docebant, potissimum visiones ipsis factæ: econtra contemnebant miracula Ecclesiæ Catholicæ: & hinc S. Augustinus quasi transmittit, Ecclesiam non probari ex miraculis: & independenter ab his probat veritatem Ecclesiæ ex Scripturis, quas Donatistæ admittere: & sic necessariò debet explicari S. Augustinus, ne sibi apertè contradicat; alibi enim contra Manichæos, negantes Sacras Scripturas, & admittentes miracula, expresse docet, probari miraculis veritatem Ecclesiæ; sic enim *contra epistolam Manichæi, quàm vocant, fundamenti, c. 4.* ait: *Multa sunt alia, quæ in ejus Ecclesiæ Catholicæ gremio me justissime teneant: tenet consensio populorum atque gentium, tenet auctoritas miraculis inchoata &c. & l. 10. de civitate DEI c. 18.* multis agit contra negantes miracula. Ejus verba vide *n. 236.*

Vide etiam Bellarminum *tom. 2. controvers. 1. l. 4. de notis Ecclesiæ c. 14.* ubi in super

super bene advertit, quod miracula Ecclesiam nondum creditam reddant evidenter credibilem: at verò Ecclesia jam credita reddat per suam declarationem miracula omnino certa; nam facta tot prodigia, & ita contestata, ut quis prudenter suspicari nequaquam possit, ea esse fictitia: & tam mirabilia, ut dubitari non possit, ea à sola virtute Divina fieri potuisse: & insuper facta in confirmationem doctrinae Catholicae Ecclesiae, reddunt hanc nondum creditam, evidenter credibilem, & credendam. Quando autem Ecclesia credita est, simul credita est omnis ejus declaratio, & definitio tanquam verissima (ista enim sequela aperte deducitur) ergo, si dein Ecclesia aliqua miracula, e. g. in ordine ad canonizationem alicujus Sancti, definit, esse verè talia, ea reddit omnino certa: & hoc sine ullo circulo vitioso: sicut sine tali circulo demonstratur effectus ex causa, & causa ex effectu; quia est duplex genus demonstrationis, nec ad unum supponitur alterum: & sic etiam ad credibilitatem Ecclesiae non supponuntur miracula certa certitudine fidei, sed tantum evidenter credibilia & credenda &c. ut expendenti facile patebit.

256. Ob. 4. Si religio Christiana esset evidenter credibilis, nec Judaei, nec Gentiles dissentirent (nam veritatem evidentem intellectus necessario amplectitur) atqui dissentiunt: ergo. Confirm. Etiam simplicibus, & rudibus, deberet innotescere ista evidèntia: atqui hoc non fit: ergo. Resp. neg. ma. Multa sunt evidèntia Mathematicis, quae imperiti negant; quia rationes, vel non considerant, vel non intelligunt: ita etiam quibusdam infidelibus Christiana religio nondum est evidenter credibilis; quia quibusdam rationes, evidentem credibilitatem suadentes, nondum sunt sufficienter propositae. Aliis quidem ea proposita sunt, illaque intelligere possent, si vellent: at eas considerare nolum. Alii, quamvis sit ipsis evidens obligatio credendi, tamen huic nolum satisfacere: sicut nec alia praecepta adimplent, quamvis ipsis sit indubitabilis obligatio.

Accedit, quod evidens credibilitas, & credentitas, excludat quidem imprudens etiam dubium de ipsa obligatione credendi; unde qui rationes nostras rite considerant, obligationem dari non dissentiunt: at evidèntia de obligatione firmissimè credendi, non excludit imprudens dubium de ipsa re; cum quis possit imprudenter dubitare, an verum sit, quod proponitur ut evidenter credendum: sicut potest quis dubitare, an bonum sit, quod proponitur faciendum, per evidens praeceptum. Hinc infideles, praesertim quando intellectum à motivis credibilitatis, quantum possunt, avertunt, & convertunt ad rationes falsas, vel quibus apparenter suaderetur, religionem Catholicam esse falsam, maxime circa mysteria particularia difficiliora, possunt à nobis dissentire, & actu dissentiunt: Ad confirm. dist. ma. etiam rudibus deberet innotescere ista evidèntia, nisi

R.P. Ant. Mayr. Theol. Tom. I.

hujus defectus aliunde suppleretur. conc. ma. fecus. neg. ma. & om. interim mi. neg. conf. An autem rudes hanc evidèntiam habeant, vel quomodo aliquando suppleatur, dicemus inferius *a. n. 403.*

257. Ob. 5. Vel religio Christiana dicitur evidenter credibilis, & credenda fide Divina, vel fide humana: neutrum potest dici: ergo. prob. mi. non potest dici evidenter credibilis fide humana; quia hic non quaritur, an religioni nostrae possimus, aut debeamus assentiri actu fidei humanae; hic enim non sufficeret ad salutem: neque potest dici evidenter credibilis fide Divina; quia actus fidei Divinae est supernaturalis: atqui non est evidens, esse possibilem actum aliquem supernaturalem, ut suppono ex communissima Theologorum: ergo neque est evidens, quod possit credi religio nostra fide Divina. Confirm. Non est evidens, quod detur aliqua vera religio supernaturalis in mundo: ergo nulla est evidenter credibilis fide supernaturali.

Resp. conc. ma. neg. mi. & dico, esse credibilem fide Divina. Non tamen per hoc volo dicere, quod evidens sit, me hic, & nunc posse actualiter elicere actum supernaturalem fidei: hoc enim, ut rectè objicitur, non est evidens ex naturali ratione: sed tantum volo dicere, quod sit evidens, me hic, & nunc posse prudenter, & debere etiam conari, ad eliciendum supernaturalem actum fidei Divinae: quod, cum per se supernaturale non sit, naturaliter etiam evidens esse potest. Item, non quidem est evidens, esse possibilem actum supernaturalem fidei, sed tamen est evidenter credibile, quod talis actus sit possibilis: quale autem sit discrimen inter esse absolute evidens, & evidenter credibile, infra dicemus, *n. 482.* Addo, quod, licet antecedenter ad fidem non sit evidens, quod possibilis sit actus supernaturalis fidei, aut elici debeat, tamen hoc sit per ipsam fidem certissimum, licet non cum evidèntia, sed cum obscuritate fidei propria.

Ad confirm. om. ant. neg. conf. Licet non sit evidens, dari defacto aliquam religionem veram supernaturalem, tamen id potest esse evidenter credibile; est enim inter hæc duo magnum discrimen, de quo, ut jam dictum agemus *n. 482.* Dixi om. ant. nam quidem non est evidens determinatè, dari in mundo aliquam religionem veram supernaturalem: sed tamen est evidens indeterminatè, sive est evidens, dari aliquam religionem veram, sive dein ea sit naturalis, sive supernaturalis; hæc enim veritas disjunctiva evidens ex nulla ratione repugnat; quia ex nullo capite repugnat, aliquid supernaturale tantum sub disjunctione esse evidenter affirmabile: & sanè hanc veritatem disjunctivam efficaciter probant rationes *a. n. 220.* allatae, inter quas etiam est illa; quod alias DEI providentia erga homines esset manca.

Nec dicas, DEUM sufficienter homini providere, si ei prospiciat de mediis naturalibus; nam responderetur, DEUM quidem sufficienter prospicere homini per media natura-

K

tura-

turalia, supposito, quod illum ordinet tantum ad finem naturalem: non autem, si eum ordinet ad finem supernaturalem; tunc enim debet ipsi providere de mediis supernaturalibus; unde ex providentia Divina recte infertur veritas hæc conditionata: *Si DEUS ordinat hominem ad finem supernaturalem, debet dari aliqua religio vera supernaturalis*: ex qua, & aliis principiis hucusque jactis (ut consideranti facile patet) rite infertur hæc propositio disjunctiva: *Aligua vera religio, sive naturalis, sive supernaturalis, datur in mundo.*

ARTICULUS VIII.

An inter varias Religiones Christianas liceat pro libitu quamlibet amplecti.

258. **D**ico. Non est perinde, quam quis religionem ex Christianis sequatur. ita Catholicis omnes, & plurimi etiam ex hæreticis, contra quosdam, qui, dum suis in sectis, quibus innutriti sunt, solidum fundamentum non inveniunt, asserunt, modò in DEUM, & Christum credamus, vel certè modò in præcipuis articulis conveniamus, æquè nos posse salvari, sive hanc, sive illam religionem amplectamur. Prob. concl. 1. Qui Christum agnoscunt, debent utique etiam credere ejus veræ doctrinæ, quæ ab ipso, ejusque discipulis immediatis, fuit proposita; alias brevi incident in omnimodam indifferentiam, seu adiaphorismum, & perinde ipsis erit, sive Christum, sive Machometem, sive Platonem sequantur: atqui non omnes, quæ Christianæ religionis vocari volunt, possunt habere eam veram doctrinam; nam sunt multi gravissimi fidei articuli, in quibus non omnes religiones Christianæ conveniunt: imò, in quibus sibi opponuntur, & Christus opposita docere non potuit: ergo non licet pro libitu quamlibet ex illis amplecti, mi. non potest negari ab eo, qui novit, quantæ, & de quàm magnis rebus, sint dissensiones, inter Catholicos & variarum sectarum affectas.

Confirm. Juxta hos adiaphoristas non essent virandi hæretici, imò nullus talis esset; cum omnes, Christum colentes, haberent doctrinam sufficienter veram: alii autem non hæretici, sed genericè infideles dicantur: atqui hoc est falsum: ergo. prob. mi. S. Paulus ad Titum 3. v. 10. ait: *Hæreticum hominem, post unam, & secundam correptionem, evita.* S. Joannes autem vult, ut hæreticus nec hospitio excipiat, nec salutetur. 2. Joan. v. 10. *Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non assert, nolite recipere eum in domum, nec ave ei dixeritis.* Rursus ad Hebr. 13. v. 9. S. Paulus ait: *Doctrinis variis, & peregrinis, nolite abduci.* & tandem Matth. 18. v. 17. jubemur omnino audire Ecclesiam, quæ longè plura credenda proponit.

259. Prob. concl. 2. auctoritate Patrum, & Doctorum, quos, licet adiaphoristæ non adeò æstiment, tamen omnes rationis compotes æstimare debent, saltem ob orbi notissimam sapientiam, ac eruditionem: atqui hi omnes constantissimè tenent, non licere, quodvis pro libitu sentire, & quamvis religionem amplecti; hinc enim omnibus sæculis, ab ipsis rejectæ, & anathematizatae sunt variæ doctrinæ hæreticæ: hinc tot sunt celebrata Concilia, utique non ob leviam duntaxat scholarum litigia, sed ob articulos, eorum judicio, summi momenti, pro quibus etiam decertarunt acerrimè: hinc dies, noctesque impenderunt, in dilucidanda vera religione: imò hæretici etiam plurimi semper pro suis falsitatibus, tanquam pro aris, & focis, pugnarunt: adeoque & ipsi existimarent, non perinde esse, quod quis credat, aut agat: consequenter hic est sensus communis omnium.

260. Prob. 3. concl. Vel sufficit, modò credamus in Christum: vel necesse est insuper, certa aliqua capita doctrinæ ejus amplecti: quidquid dicatur, non licet quamlibet religionem ex iis, quæ se Christianas vocant, amplecti: ergo. prob. mi. Si dicatur primum; tunc saltem non sufficit, credere in Christum quomodocunque; utique enim Christo Domino non est perinde, quidquid de ipso sentiatur, an credatur esse DEUS, an purus homo, an Patri consubstantialis, an quoad omnem naturam inferior &c.? Si autem non sufficit, credere in Christum quomodocunque, non licet quamlibet religionem ex Christianis amplecti; nam sectæ Christianorum, etiam in credendis articulis de Christo ipso, inter se diversissimæ sunt: & quidam sectarii asserunt, eum non esse DEUM, ut Ebionitæ, Ariani, & alii: alii ajunt, eum non esse verum hominem, ut Apollinaristæ: alii duas in eo personas adstruunt, ut Nestoriani: alii unam tantum naturam, ut Eutychiani: alii demum docent, eum esse verum DEUM, & hominem, atque duas naturas, & unam tantum personam habere, ut cum Catholicis multi: ergo minime licet, quamvis ex hac religionem pro libitu amplecti.

Si verò dicatur secundum, sive certa quædam dogmata esse credenda, tunc adhuc minus licet, quamvis religionem amplecti, sed necesse est, eam amplecti, quæ dogmata illa complectitur: imò non erit cuique liberum, pro suo placito ea dogmata assignare, sed debebunt ea tanquam à Christo orta proponi, ab aliqua regula, quæ falli non potest. Nec dici potest, quamlibet religionem Christianam omnino ea capita, seu dogmata necessaria complecti; nam religiones, quæ se Christianas dicunt, in primis quasi principiis, certè in gravissimis punctis, dissentiant, ut ex sequentibus magis patebit. Nec dicas, sufficere, si aliqua pars illorum dogmatum credatur, vel etiam pars aliqua legum, à variis religionibus Christianis propositarum, servetur; nam, cum Christus sit auctor fidei, & legislator, non est ipsi

ARTICULUS IX.

An præ omnibus aliis sectis Christianis sola Catholica Religio sit credibilis.

262. **D**ico. Sola præ aliis omnibus sectis Christianis Catholica religio, seu Ecclesia, est evi-

denter credibilis (ex quo sequitur, eam etiam esse evidenter credendam, ut facile potest inferri ex dictis *n. 251.*) ita Catholici omnes. Prob. hæc conclusio, applicando nostræ Ecclesiæ Catholicæ argumenta, quibus ostendimus, fidem Christianam, generaliter sumptam, esse solam veram, & ostendendo, quod, si non prorsus omnia, saltem ferme omnia, præ omnibus sectis Christianorum, tantum nostram religionem, confirmant, nullumque argumentum pro alia quadam secta sola, contra Catholicam Ecclesiam possit afferri.

Primum argumentum sumitur ab auctore fidei Christo. Etsi autem hæretici quoque eum suarum sectarum auctorem clament, tamen imprimis hoc argumentum ad summum commune est, neque contra nos potest afferri: dein hæretici de Christo sæpe ita loquuntur, ut ejus auctoritati multum decedat: certe Luthero displicet vox *Homosios*, imò & nomen Trinitatis: Calvinus ait, utramque Filii naturam Patri Divino esse subjectam, ut videre est apud Bellarminum *tom. 1. præfatione controversiæ 2. à folio 271.* item apud Contzen in *c. 27. Matth. v. 46. q. 2.* referuntur ejusdem hæresiarchæ verba, quibus ait, Christum in cruce voces desperantis emisisse, & reum coram DEI tribunali addituisse, cumque pœnis inferorum luctatum fuisse.

263. Secundum argumentum sunt primi fidei fundatores. Jactant quidem hæretici, se etiam ab Apostolis originem trahere: sed hoc in æternum probare non possunt, quoad eos articulos, in quibus à nobis dissentiunt. Contra nos, partim ex Apostolorum scriptis, partim ex antiquissimis traditionibus, habemus, Apostolos nobiscum sensisse in iis, quæ hæretici damnant, e. g. altaria habuisse, missas celebrasse, cruces erexisse, virginitatem matrimonio prætulisse, ejusque servandæ consilium dedisse, semper, postquam Christo adhæserunt, absque usu matrimonii vixisse.

Quod verò ad alios SS. Patres attinet, fatentur ipsimet adversarii, eos ut plurimum saltem, pro nobis contra ipsos stare: sed illos ut fallibiles contemnunt, adeò, ut Calvinus in *institutionibus*, quando Catholicos impugnat, passim fateatur, se toti antiquitati repugnare, ac sæpe dicat, omnes veteres lapsos esse: & quanquam aliquando Augustinum excipiat, tamen alibi, quando non pro se facit, etiam hunc deserit. videatur Bellarminus *tom. 2. contr. 1. l. 4. c. 9.* Lutherus autem in *libro contra regem Angliæ*, postquam dixit, reges, & principes, dignos non esse, qui solvant corrigiam calceamenti sui, ait etiam, se non magni facere mille Cyprianos, & mille Augustinos, ut habet Bellarminus *tom. 2. contr. 1. l. 4. de*

K 2

notis

ipsi perinde an tantum unum, aut alterum ejus dictum credatur, an omnia: an omnes ejus leges, vel tantum aliquæ ferventur; merito enim infinita veritas vult sibi semper, & universaliter credi: & supremus legislator vult, omnes suas leges servari; cum id velint legislatores etiam inferiores.

261. Prob. 4. Sectæ Christianorum in plurimis sunt sibi oppositæ, nec in scholasticis tantum quæstionibus, sed gravissimis rebus, etiam circa media essentialia ad salutem, e. g. circa baptismum parvulorum, sacramenta Pœnitentiæ, & Eucharistiæ &c. ergo non possunt omnes Christianorum sectæ esse veræ: ergo non omnes nos ducunt ad salutem; quia non omnes nobis suppedicant media necessaria ad salutem: ergo, cum quilibet debeat esse sollicitus de sua salute, non potest licitè quamvis religionem, pro libitu amplecti: sed debet eam eligere, quam prudentius judicat, esse veram, & mediis ad salutem necessariis instructam. Nec quis dicat, media illa obvia esse, & quodvis sufficere; unde enim tam audax assertio, vel à longè minimam probabilitatem potest habere? Certè nec auctoritas, nec ratio ulla suffragatur: sed omnes prudentes, & salutis suæ studiosi, oppositum clamant: & ipse Christus, dum plura præcepta nobis proposuit, ea utique servari voluit. Sed si etiam aliquo modo probabilis hæc assertio esset (quod falsissimum est) cum tamen res hic agatur gravissima, non licet eligere tantum minus probabiliter veram religionem.

Nec licet huc trahere opinionem illam multorum Theologorum, quod possit quis licitè sequi opinionem minus probabilem; nec enim ullo modo probabile est, posse nos sequi religionem minus verosimilem: & expressè damnavit hanc propositionem 4. tam Innocentius XI. *Ab infidelitate excusabitur infidelis, non credens, ductus opinione minus probabili*; nam, cum tantum periculum sit carendi mediis essentialibus, adeoque excidendi sua salute, debet utique quivis, ex lege charitatis erga se ipsum, salutis suæ de mediis securioribus providere: & ob tale, quamvis multò minus periculum, non licet uti materia tantum probabili ad valorem sacramentorum. Accedit, quod, licet ignorantia invincibilis, quando datur, excuset non credentem à peccato infidelitatis, tamen non suppleat defectum mediorum essentialium; unde, si talis incideret in aliquod peccatum, non haberet medium ab eo resurgendi, & periret. Quare quivis debet, ut in aliis gravibus, ita multò magis in hoc gravissimo negotio, non pro libitu statim, quamvis religionem amplecti, sed eam prudenter quarere, quæ vera est: quam DEUS facienti, quod est in se, manifestabit, seu gratiam dabit eam inveniendi.

notis Ecclesie c. 13. Sed hæc impudentia prudentes merito offendit.

Præter SS. Patres Ecclesiam Catholicam illustrarunt milleni doctissimi viri, scriptis eruditissimis innumeris libris, non tantum sacram, sed & profanam doctrinam abundantissimè complexi, quibus parem multitudinem, atque præstantiam, secta nulla opponere poterit. In horum autem, atque etiam SS. Patrum locum, succedere debent apud hæreticos, Lutherus infamis apostata, mulierosus, ebriosus, & spurcus: Calvinus fligmaticus, & vel suis intolerabilis: Zwinglius, ipse etiam sacrilegus, & uxore accepta sacerdotalis calibatus impugnator libidinosus (de quibus vide, si lubet, Florimundum Ramondum *de origine hæresum* l. 2. c. 8. n. 1.) & similis furfuris homunciones, quorum, ut vita, ita & mors horribilis fuit, (de quo vide Bellarminum *tom. 2. controu. 1. l. 4. de notis Eccles. c. 17* Tannerum *tom. 3. disp. 1. q. 2. n. 102.*) qui non erubuerunt fateri, se à malis genii doctrinam hausisse:

Sanè Zwinglius ipsemet scribit, teste Florimundo *de orig. hæres. l. 2. c. 8. n. 4.* spiritum quendam, quem nesciat, ater, an albus fuerit, sibi apparuisse, ac verba illa Scripturæ: *Hoc est corpus meum*: explicasse, quod eorum sensus tantum sit, ibi significari corpus Christi, vel ibi esse signum aliquod Dominici corporis: non verò dari realem eius præsentiam. Lutherus autem, ut apud eundem Florimundum *l. 1. c. 15. n. 2.* videre est, *libro de Missa angulari* fusè describit disputationem suam cum damone, à quo victus tandem Missam abrogaverit. Idem Lutherus *l. de Missa privata* ait, se plus, quam modium salis cum damone comedisse. Non igitur potest dicere Lutherus cum S. Paulo *1. Corinth. 11. v. 23.* *Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis*: sed: *Ego accepi à diabolo, quod tradidi vobis*: cur igitur ei non etiam obijci possit illud D. Augustini. *11. 42. in Joannem*: *Si enim, quod dicis, à diabolo accepisti, & diabolo credidisti, mendax es.* Videatur etiam Gormaz *de virt. Theol. n. 643.* ubi ait, hoc argumento motum Franciscum Walingam Anglum, ad Catholicos transiisse.

264. Tertium argumentum veritatis Catholicae est sanctitas, ac puritas doctrinæ, quæ certè apud hæreticos non invenitur, utpote qui multa rationi naturali, & morum honestati summè contraria tradunt, e. g. mandata DEI esse observatu impossibilia; ex quo sequitur, DEUM esse tyrannum, & innocentes ad infernos ignes detrudere: DEUM esse causam omnis peccati, & proditionis Judæ non minùs, quam conversionis S. Pauli; quod est DEUM sceleratum facere: non dari libertatem humanam, saltem quoad actus supernos &c. Quia autem hunc errorem fundant in prævisione, & decreto DEI, sequitur, etiam non dari libertatem ad actus naturales; nam & hi prævisi, ac prædecreti sunt: igitur nullus est re-

us, qui actus præceptos omittit, & iniuste puniuntur fures, atque latrones.

Ajunt insuper, fidem solam justificare, nullis poenitentis, nullis bonis operibus opus esse, imò opera bona meritis Christi detrachere: quod est dare ansam sceleribus omnibus; nam modò quis audacè credat, se salvandum per merita Christi, quidquid pro libitu agat, non ei nocebit. Sanè mihi nunquam persuadebo, DEUM talem religionem instituisse, quæ homines, alias jam in scelera pronos, quasi magis incitet ad ea, proponendo tale medium, quo facillimè pro gravissimis sceleribus satisfaciant. videatur Tannerus *tom. 3. disp. 1. q. 3. à n. 140.* ubi specialia Lutheri axiomata affert.

Hinc utique non est mirum, factum esse, ut per hæreses istas perversissimus redditus sit populus, qui eas amplexus est, ut ipse Lutherus deplorat; nam in *Postilla domestica Dominica prima adventus* ait: *Mundus ex hac doctrina in dies deterior evadit: quod pessimi demonis opus, & negotium est.* Enimvero videmus, quòd hoc tempore homines sint magis avari, immisericordes, impudici, præcaces, atque deteriores, quàm antea in Patu fuerunt. Idem deplorat Schmidelinus, & alii. Denique Erasmus in *epistola ad Valturium Neocomum an. 1529.* sic scribit: *Circumspice populum istum Evangelicum, & observa, num minus illic indulgetur luxui, libidini, & pecunie, quam faciunt ii, quos detestamini.* Profer mihi, quem istud Evangelium ex comessatore sobriam, ex feroci mansuetum, ex rapaci liberalem, ex maledico benevolam, ex impudico reddiderit verecundum. Ego tibi multos ostendam, qui facti sunt se ipsis deteriores. vide Tannerum *tom. 3. disp. 1. q. 3. à n. 132.* Nec dicant adversarii, etiam inter Catholicos reperiri homines malos; nam sceleribus eorum ansam non dat nostra doctrina: at verò dat sceleribus ansam doctrina hæreticorum, de impossibilitate servandi præcepta, de DEO auctore, & prædestinatore scelerum, de nullitate libertatis humanæ, de superfluitate poenitentiae &c.

265. Quartum argumentum de propagatione veræ religionis pugnat quidem pro Catholicis: at neutiquam pro hæreticis, præsertim modernis; nam nostra religio adhuc omnia illa difficilia credit, & imperat, quæ gentibus difficilem amplexionem Christianismi faciebant. At hæretici, nostri præsertim temporis, sensui plurimum indulgent, & libidini favent: jejunia, & quidquid carni asperum est, tollunt: confessionem sacramentalem abrogant: bona Ecclesiastica laicis tribuunt: sacerdotibus sæculari potestati subiiciunt: solius fidei sufficientiam ubique declamant: econtrà docent, opera bona esse inutilia, quin imò aliquando etiam noxia: ulterius leges Divinas impossibiles observatu dicunt, adeoque legum Divinarum, & Ecclesiasticarum, sæpe etiam civilium, vim enervant; hinc sanè minimè mirum, & adhuc minùs miraculum est, homines ad vitia pronos, hanc

viven-

vivendi licentiam fuisse amplexos; praesertim, cum haeretici non gentiles, adhuc magis liberos, ad suam sectam trahant, sed tantum Catholicos pervertant, quemadmodum antiquissimus Tertullianus l. 1. de praescriptionibus adversus haeticos c. 42. vel versu 272. jam de sui temporis sectariis notavit, sic scribens: *De verbi autem administratione quid dicam? cum hoc sit negotium illis, non ethnicos convertendi, sed nostros evertendi. . . nostra suffodiunt, ut sua adificent.*

Attamen his omnibus malis mediis adhibitis, nec à longè ulla haeresis se in tantum propagare potuit, in quantum fides Catholica, quae per omnem orbem latissimè propagata est: certè adhuc in omni orbis regione, & omnibus quatuor partibus ejus, reperire est Catholicos plurimos: imò ultimis huius saeculis, in Indiis, Japonibus, Sinis, innumeris populis est praedicata, atque recepta à millionibus hominum, aded, ut quis Catholicus dicere queat cum S. Augustino l. de utilitate credendi c. 14. *Nullis me video credidisse, nisi populorum, atque gentium confirmata opinioni, ac fama admodum celeberrima.*

266. E contra haeretici vix pauculos habent, qui iis adherent, nec aded solliciti sunt de animarum salute, apud Indos procuranda, quam de opibus inde evehendis. In nostra quoque Europa qualibet haeresis modicum terrae spatium occupat: id ipse Lutherus in colloquio Islebii de ultimo die, folio 40 s. apud Tannerum. tom. 3. disp. 1. q. 3. v. 189. fateatur de secta sua, cum ait: *Quid autem hoc sibi velle putas, quod nostrum Evangelium in angulis praedicatur? quo pertinere censes, quod tota Asia, & Africa Evangelio carent? & in Europa, in Gracia, Italia, Hungaria, Hispania, Gallia, Anglia, & Polonia, nullum Evangelium praedicatur?* Sanè Ecclesia vera debet, universalis, seu Catholica esse, hoc est, amplissimè diffusa; haec enim est nota, quam Concilium Nicaenum in Symbolo ei assignavit: & ex illo Psal. 2. v. 8. eruitur: *Dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terrae:* igitur haeretica secta nulla est vera Ecclesia. Dicamus igitur adversariis, quod S. Augustinus l. 4. de symbolo ad catechumenos c. 13. (vel quisquis est auctor ejus libri teste Bellarmino ac scriptor. Ecclesiast. pii, & docti, ac Augustini ingenio non indigni) dicamus, inquam: *Audite haeretici, quid scriptum sit: Oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis, & praedicari in nomine ejus paenitentiam, & remissionem peccatorum per omnes gentes. Omnes gentes totus mundus est: Ecclesia totum possidet, quod à viro suo accepit in dote: quaecunque congregatio cujuslibet haeresis in angulis sedet, concubina est, non matrona.*

267. Quintum argumentum desumitur ex fortitudine martyrum. Quamvis autem haeretici dicant, antiquae Ecclesiae martyres pro sua fide mortuos esse, id tamen est falsum; ostendant enim, qui martyres

vitam dederint, pro impossibilitate servandi legem Divinam, vel negatione libertatis humanae: vel qui saltem ista crediderint. Nos autem ex Apostolicis scriptis probamus, e. g. SS. Apostolos libertatem, & Divinorum praceptorum possibilitatem docuisse; dum ad ea liberè implenda nos saepe hortantur, propositis etiam gravissimis poenis. Copiosius autem ex primorum SS. Patrum, & martyrum scriptis, Catholica dogmata ostendimus, & quidem ea, in quibus ab haeticis disconvenimus: sanè à SS. Patribus, etiam primis, & pro fide occisis, ista asserta videre, passim licet apud Bellarminum, aliosque polemicos Theologos.

Accedunt antiquissimae traditiones, quae adhuc probant, dari altare, in quo S. Petrus Missam celebravit: & sedem S. Stephani Papae, & M. in qua inter Missarum solennia est occisus: quin statim sub primas persecutiones, martyrum priorum corpora, alii posteriores honorabant, eorumque intercessionem invocabant, ut S. Emerentiana S. Agnetem, S. Lucia S. Agatham: sed & plurimi alii ad martyrum tumbas constanter orarunt. Dein utique SS. Martyres se liberos crediderunt, & mandato Divino possibili obstrictos, ad fidem fortiter propugnandam, dum lapsos, hoc est, fidem negantes, tam gravibus poenis afficiebant Episcopi, & ipsi postea martyres? Sed quid dicent adversarii de tot millenis, qui in Japonia praesertim, sanguinem pro fide, quam à S. Xaverio primitus hauserant, dederunt? Certè parvuli, foeminae, virgines, senes, cum summa hilaritate, ad roges, & ignes, properarunt, & potius timuerunt, ne servarentur, quam ne occiderentur. Etsi autem eos necdum Ecclesia, sua definitione, martyres colendos proposuerit, tamen ad fidem humanam certissimam, de eorum martyrio habendam, nihil deest: cumque ab adversariis Ecclesiae definitio non curetur, haec certitudo humana ab ipsis nequit contemni.

268. Nec dicant adversarii, se quoque habere aliquos pro suis sectis martyres; etsi enim pauculos monstrarent, obstinatos etiam in morte sectarios, certè longè cedere deberent innumerabilibus, quos Japonia sola suppeditat. Accedit, haeticos, praesertim Lutheranos, vix unum, aut alterum posse monstrare: quos autem Donatistas, (qui jam evanuerunt) Anabaptistas, vel Adamitas proferunt, quamvis plures, quam Lutherani, ac Calvinistas fuerint, tamen respectu Catholicorum fuere paucissimi: & insuper fuere homines sordidissimi, pervicacissimi, & penitus desperati: ut de Donatistis habetur ex S. Augustino, de reliquis ex posteriorum, & synchronorum scriptorum monumentis, quibus proin merito applices illud: *Martyres non facit poena, sed causa:* quod desumptum est ex S. Augustino. enarratione in psal. 34. concione 2. sub initium dicente: *Sed quoniam multi hic patiuntur, & pro peccatis, & pro sceleribus suis, magnà vigilantia discernenda est*

est causa, non pœna; sceleratus enim potest habere martyris similem pœnam, sed tamen dissimilem causam. & illud S. Cypriani l. de unitate Ecclesie: Ardeant licet flammis, & ignibus traditi, vel objecti bestiis, animas suas ponant: non erit illa fidei corona, sed pœna perfidia: nec religiosa virtutis exitus gloriosus, sed desperationis interitus: occidat talis potest, coronari non potest.

ARTICULUS X.

Ulteriores Probationes hujus Conclusionis.

269. **P**Robatur eadem nostra Catholica religio ex miraculis hoc modo. Inprimis hæretici non possunt asserere ullum miraculum pro sua doctrina, nisi qualia dedimus à n. 91. Quamquam enim referatur à Centuriatoribus Magdeburgensibus ex Socrate apud Bellarminum tom. 2. controu. 1. l. 4. de notis Ecclesie c. 14. Paulum Episcopum Novatianum fecisse miraculum: certè illud non fuit ullo modo pro hæresi, sed pro fide Catholica: nec Episcopus hæreticus id fecit, verum duntaxat ad ejus & aliorum, non invocationem, sed præsentiam, id fecit DEUS; nam, ut loco citato Bellarminus recenset, res ita se habuit. Judæus, jam ante à Catholico baptizatus, intra se irridebat baptismum, & à Paulo, infcio prioris baptismi recepti, petiit denuo baptizari: sed mox unda baptismi evanuit: quo DEUS non voluit, sectam Novati confirmare: sed baptismum, prius à Catholicis dato, reverentiam conciliare.

At verò Catholicorum miracula infinita sunt, ut per omnia sæcula monstrat Bellarminus loc. cit. eaque plurima facta sunt in contestationem eorum dogmatum, in quibus ab hæreticis dissentimus: scilicet facta sunt per invocationem Beatissimæ Virginis, & Sanctorum, ad loca sacris imaginibus celebria, per reliquias sacras, ut SS. Gervasii, & Protasii, teste Augustino in confess. l. 9. c. 7. atque etiam S. Stephani primi martyris, teste eodem l. 22. de civitate DEI c. 8. rursus per usum aquæ benedictæ, vel ceræ: item in contestationem præsentiae realis Christi in Eucharistia: quale primum hisce annis, ipso Theophoriæ festo, Parisiis factum est, ut tota Gallia novit. Facta sunt item miracula ista per viros Sanctos, qui certissime à sectariorum doctrina abhorruere, ut per S. Antonium Patavinum, S. Xaverium, qui complures mortuos resuscitaverunt in vita, & post mortem. Et talia prodigia adhuc fiunt in Ecclesia Catholica, ut negari non potest, nisi ab iis, qui omnem fidem hominibus abnegant.

270. Septimum argumentum desumitur ex dono prophetiæ, quod plurimis Catholicis fuit collatum, & adhuc in quibusdam perseverat: & nisi quis sine fronte velit negare omnem fidem historiis de Sanctorum

vita conscriptis, ut SS. Benedicti, Bernardi, Francisci, Dominici, & Francisci Xaverii, debet planè fateri, eos occultissima, & soli DEO per se cognoscibilia, Divina illustratione prænovisse. Certè teste S. Gregorio l. 2. dialog. c. 15. S. Benedictus (cujus vitam monasticam sectarii minime approbant) Totilam regem, sub aliena veste latentem, statim agnovit, eique plurima in vita, & ipsam mortem prædixit, eventu secuto. Plura narrat Bellarminus tom. 2. controu. 1. l. 4. de notis Ecclesie c. 15.

At quid unquam veri, DEO soli cognoscibilis, & dæmonum notitiam supergressi, ullus hæreticus prædicere potuit? Lutherus temerè sibi spiritum propheticum arrogavit: sed impostorem se prodidit. Videatur Bellarminus loc. modo citato, Tannerus tom. 3. disp. 1. q. 2. à n. 86. ubi scribit, Lutherum prædixisse, quod post duos annos, à prædicatione novo Evangelio, futurum sit, ut evanescant Papa, & Cardinales, Episcopi, monachi: & tamen ipsemet, adhuc viginti, & duos annos posthæc superstes, vidit omnes illos adhuc vigere. Celebris est etiam ejus propheta de se loquentis: *Pestis eram vivens: moriens eromors tua Papa*: & tamen jam dudum ipse computruit, florente adhuc Apostolica Sede, & Successoribus Petri. Similia plura vide apud Tannerum loc. cit.

271. Tanner tandem conclusio ex notis Ecclesie, quas varii varias assignant: & quidam hætenus allata argumenta etiam notis Ecclesie connumerant: sed mihi visum est, tantum quatuor illas expendere, quæ in Symbolo Nicæno assignantur, quo profitemur nos credere, *unam, sanctam, Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam*: hæc scilicet prædicata competere debent veræ Ecclesie.

Et inprimis Ecclesiam nostram sanctam esse, patet à n. 232. econtra hæreticorum minime sanctam esse, patet à n. 264. Catholicam eam etiam esse, seu universalem, probatum est à n. 265. Addo hic tantum, peculiari etiam DEI providentia, factum nobis esse proprium nomen *Catholici* præ omnibus hæreticis, ut advertit D. Augustinus, cujus textum dabimus n. 276. Siqui hæretici hoc nomen *Catholici*, non ratione diffusionis suæ doctrinæ (quod nulla verisimilitudine possunt) sed ex aliis capitibus sibi arrogare velint, respondebimus id, quod S. Augustinus cuidam Rogatistæ (orti hi erant ex Donatistis) *epist. 48. ante medium respondet. Acutum autem aliquid videris dicere, cum Catholica nomen non ex totius orbis communionem interpretaris sed ex observatione præceptorum omnium Divinorum, atque omnium sacramentorum, quasi nos etiam (si fortè hinc sit appellata Catholica; quod totum veraciter teneat, cujus veritatis nonnullæ particule, etiam in diversis inveniuntur hæresibus) hujus nominis testimonio nitamur, ad demonstrandam Ecclesiam in omnibus gentibus, & non promissis DEI, tam multis, tamque manifestis oraculis ipsius veritatis. Sed nempe hoc est totum, quod nobis per-*

persuadere conaris, solos remansisse Rogatissimas, qui Catholici recte appellari possint, ex observatione præceptorum omnium Divinorum, atque omnium sacramentorum: & vos esse solos, in quibus inveniat fidem, cum venerit filius hominis. Da veniam: non credimus.

272. Restat igitur monstrare, nostram Ecclesiam esse unam, & Apostolicam, quod sic ostenditur. Una est; quia sub uno Capite, ac Rectore visibili, Romano Pontifice, Christi Vicario, est congregata: item est una unitate fidei, non in varias sententias divisa, ut hæreses; quod enim tanquam fidei dogma credunt Romani, idem credunt Germani, Hispani, & Galli, Mauri, & Indiani: nec ulla inter Catholicos est dissensio, nisi de iis, de quibus nihil adhuc ab Ecclesia est definitum: & si quis Ecclesiæ definitioni se non submittat, Catholicus esse definit. At verò nullus est cætus hæreticorum, in quo non sint variae, de variis, & præcipuis fidei punctis, diversæ sententiæ. De antiquis hæreticis jam id testantur antiquissimi Patres, Hieronymus, Irenæus, Tertullianus: de modernis id testatur experientia, & vel maxime Confessio Augustana, ad minimum duodecimes mutata. vide Tannerum *tom. 3. disp. 1. q. 3. n. 111.*

Ratio etiam clara est; cum enim hæretici non habeant judicem, cujus sententiæ acquiescant, facile quovis privatos suos sensus sequitur, & aliis contradicit: imò sæpius sibi ipsi, dum improvisis argumentis (quia omnia præcogitare nemo potest) pressus, negare incipit, quod prius concessit. Experientia etiam est quotidiana: certè Lutherus ipse fatetur in *resp. ad librum Regis Angliæ apud Tannerum loc. cit.* se in non paucis articulis sententiam suam mutasse. De libero arbitrio idem variè docuit: & initio statim duo coriphæi, Lutherus, & Melancthon, inter se non convenerunt, imò nec quovis eorum secum ipso. Fatentur hoc ipsi Lutherani, & Lutherum excusant, dicendo, eum sub initium suæ prædicationis necdum fuisse satis illuminatum.

Hi ipsi Lutherani, postea in quàm plurimas sectas sunt divisi, in *Rigidos, Molles, Ubiquistas &c.* adeò, ut Bellarminus *tom. 2. contr. 1. l. 4. de notis Ecclesiæ c. 10.* dicat de suis temporibus, Lutheranorum sectam quotidie magis, & magis dividi, nec sperari ab illis ullum finem divisionum. Ex Confessionistis inter se pugnant Svvkenfeldius, Brentius, Osiander, & alii: pugnant item inter se Sacramentarii, qui sunt Zvvingliani, Oecolampadiani, & Carlstadiani. Inter Calvinistas Belgas, alii sunt Gomaristæ, alii Arminiani. In Angliā alii Presbyteriani, alii Episcopales &c. Tandem ex eorum synodis, ac libris patet, quòd se invicem sæpissimè hæresis arguant, atque condemnent.

273. Accedit, quòd defacto Lutherani, uti & Calvinistæ, ferme nesciant, quid credant: adeò incerta sunt omnia, & vix duæ civitates Lutherane, in omnibus substantiis articulis, conveniunt: imò in eadem

sæpe domo, pater, & filius, præsertim si hic apud Hollandos, vel Anglos est peregrinatus, diversissima de gravissimis rebus fidei sentiunt, e. g. de numero, ac necessitate sacramentorum; unde falsum est, quòd dicunt, de rebus tantum scholasticis esse dissensiones. Quin etiam ex ipsis sectariis fatentur Nicolaus Gallus Ratisponensis Minister, & alii apud Tannerum *tom. 3. disp. 1. q. 3. n. 116.* de rebus gravissimis esse dissensiones, de sacramentorum usu, de justificatione, de libero arbitrio, de ubiquitate humanitatis Christi, de justitia &c.

Quòdque adhuc miserabilius est, hæretici sæpissimè doctrinam suam mutant, adeò, ut difficile modò sit eos impugnare; nam hodie non amplius dicunt, quòd olim; nec jurare volunt in verba magistri Lutheri, aut Calvini: quæ mutatio veræ Ecclesiæ convenire nequit; nec enim Spiritus S. qui eam ex promissione Christi regit, potest negare, quòd semel dixit, aut quòd prius falsum pronuntiavit, postea verum asserere; alias enim prævalerent contra Ecclesiam portæ inferni; si efficerent, ut vel, Ecclesia prius falsitatem, tanquam articulum fidei, amplecteretur, vel postea veritatem cum falsitate mutaret: & multò magis prævalerent, si Ecclesia omnino deficeret. Unde, ut obiter notem de illis sectis, quæ rursus evanuerunt, certum est, non fuisse eas Ecclesiam veram.

Hinc est, quòd Ecclesia Catholica id, quòd semel de fide esse docuit, semper teneat, nec unquam sinat ad trutinam revocare canones de fide, olim jam definitos: nec latum unguem recedat à majorum doctrina: & probent adversarii, si possunt, oppositum. Aliud est, quòd caeremonias aliquas, aut etiam præcepta Ecclesiastica, pro variis circumstantiis, quandoque prudentissimè mutet; hoc enim non est fidem mutare; quia accidentalia ista sunt, & horum diversitas non officit Ecclesiæ unitati, ut fatetur ipsa Augustana Confessio *a. 7. de Ecclesiâ*, ubi sic ait: *Nec necesse est ubique esse similes traditiones humanas, seu ritus, & caeremonias, ab hominibus institutas.*

274. Tandem Ecclesia nostra est Apostolica: hoc est, ab Apostolis fundata, & continuò hucusque ab Apostolicis successoribus gubernata, ac Apostolicæ doctrinæ per omnia consentiens. Inprimis enim Ecclesia Romana Catholica ab Apostolo Petro fundata est, ut docent Concilia omnia, & antiquissimi Patres, quos longum nimis esset numerare. Sanè passim Pontifex Romanus à Conciliis, & Patribus, Divi Petri successor vocatur. Dein continua serie Pontificum fuisse directam Ecclesiam, sufficientissimè patet ex Baronii annalibus, & Bellarmino, ac aliis plurimis scriptoribus, qui omnes recensent, à Petro usque ad sua tempora Romanos Episcopos: quin jam S. Augustinus *epist. 165. ad Generosum* eos à S. Petro enumerat usque ad Anastasium, sui temporis Papam: & facile est adducere omnes

omnes usque ad modernum Summum Pontificem. Ab his habuere prædicatores Catholici missionem legitimam, ad prædicandum etiam gentibus verbum DEI, quam missionem necessariam esse Apostolus ait *ad Rom. 10. v. 15.* per illa verba: *Quomodo vero prædicabunt, nisi mittantur?* dum hæretici nullam unquam ostendere possunt auctoritatem legitimam, à qua fuerint missi.

Quod autem hæretici blaterant de Joanna Papissa, est à Joanne Carolo Florimundi Ramondi filio, peculiari opusculo *Error popularis, seu fabula de Joanna Papissa* inscripto, ad summam eorum confusionem refutatum: & videri etiam potest Spondanus *ad annum Christi 853. n. 5.* Bellarminus *tom. 1. contr. 3. de Romano Pontifice l. 3. c. 24.* Severinus item Binius *tom. 3. Concil. part. 1. mihi fol. 657.* ubi rationibus pluribus falsitatem ostendunt: simulque probant, quod nec Marianus Scotus, nec Sigebertus, nec Martinus Polonus (ut originalia prima palam faciunt) id scripserint: sed, quod id primum in exemplaribus corruptis additum sit: saltem nullus auctor synchronus, nec ex Latinis, nec ex Græcis (qui tamen Romanis Pontificibus non adeo favabant) id scripsit, & Marianus saltem ducentis, Polonus vix non quadringentis annis, serius vixit. Accedit, quod Marianus Scotus, creditus primus fabulæ auctor (si tamen auctor est) non adeo fuerit peritus successionis Pontificum; nam alibi, teste Spondano *ad annum 891.* duos fictitios Pontifices intrudit: eundemque errorem dein quoque amplexus est Sigebertus, quibus omnes alii auctores, Latini, & Græci adversantur. Nec in S. Leonem IX. de simili facto accusantem Constantinopolitanos, unquam ausi sunt Græci retorquere argumentum.

Hanc autem successionem Episcoporum gubernationi Ecclesiæ veræ maximè necessariam esse, docent SS. Patres: & probatur ex S. Paulo *ad Ephes. 4. v. 11.* ubi ait: *Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem pastores, & doctores ad consummationem Sanctorum, in opus ministerii, in adificationem corporis Christi, donec occurramus omnes in unitatem fidei, & agnitionis Filii DEI.* Per quæ Apostolus docet, usque ad diem iudicii extremi futuros pastores; tunc enim occurremus Christo. Interim tamen talem successionem hæretici, nostri præsertim temporis, monstrare nullatenus possunt. Certè Lutherus anno 1517. primum suam sectam incepit: & proportionaliter loquendum est de Calvino, ac aliis. Quis autem prius ex Apostolis, aut aliis doctoribus, (hæreticos manifestos ab antiquis Conciliis, & Ecclesia damnatos, excipio, quorum tamen nullus in omnibus, etiam substantialibus, Luthero, Calvino, aut aliis modernis hæreticis consensit, ut eruditè ostendit Tannerus *tom. 3. disp. 1. q. 3. n. 165.*) Lutheri, aut Calvini, antecessor

fuit? Certè neminem unquam ostendent: imò fatentur ipsi, saltem per plura secula neminem fuisse, & eo tempore Ecclesiam totam invisibilem redditam: ergo ipsi vera Ecclesia non sunt. Imò ex hoc aliud sumitur argumentum firmissimum, quod ipsi Ecclesia vera non sint; cum ista, ut inferius fusè probabimus, visibilis semper esse debeat, ut homines eam invenire possint; cum aliter non possent salvari.

275. Jam, quod nostra doctrina sit Apostolica per omnia conformis, probari potest; tum quia nihil potest ostendi in Apostolicis scriptis ei contrarium: imò istis Catholica doctrina vel maximè roboratur; tum quia recipimus traditiones Apostolicas, & consentimus antiquissimis Patribus, Apostolorum discipulis, ex quorum monumentis, & scriptis, hæreticos validissime impugnamus. Huc faciunt dicta jam *n. 263.* ubi quoque probatum est, sectam nullam hæreticorum posse probare, se ab ullo Apostolorum suam originem trahere: sed tantum ab hominibus, nec ab honestate morum, nec à pietate, ullam fidem, vel auctoritatem promeritis.

Quod autem attinet ad doctrinam hæreticorum, ea certè Apostolica non est; tum quia traditiones Apostolicas rejiciunt; tum quia Patres, Apostolorum discipulos, non audiunt; tum quia plura docent, quæ nullus unquam à longè cogitavit Apostolus, ut patet ex jam citato *n. 263.* Contra eorum errores ut plurimum conveniunt cum antiquis hæreticis, ut fusè ostendit Bellarminus *tom. 2. contr. 1. l. 4. de notis Eccles. c. 9.* Sic Eunomiani docebant, non nocere homini peccata, modò habeat fidem. Sic, DEUM esse causam peccati, docuit Florinus, & etiam, teste Vincentio Lyrinensi, Simon magus. Ulterius mulierem posse esse sacerdotem, docebant Peputiani, uti modò Lutherani, & Calvinistæ, saltem in Anglia, ubi foemina reginæ, Elisabethæ, & Annæ summam etiam potestatem sacerdotalem tribuerunt. Liberum arbitrium negabant Manichæi. Ecclesiam solis iustis constare, & Ecclesiam visibilem de orbe terrarum peritisse, docuerunt Donatistæ. Non oportere orare, aut sacrificia offerre pro mortuis, voluerunt Aëriani: vel, ut alii scribunt, Aëtiani. Ciborum delectum non esse adhibendum, docuit Jovinianus. Sanctorum reliquias non esse venerandas, est error Vigilantii: qui idem voluit, Ecclesiasticos esse uxoratos. Rursus imagines Sanctorum non esse honorandas, est hæresis Iconoclastarum, jam damnata in Synodo VII. (quæ est Nicæna II.) *actio. 6. & 7.* Ex quo patet, quos antesignanos, atque Patriarchas, & Pseudoapostolos habeant moderni sectarii, qui hocce errores teneant: & quam longè abint ab Apostolica doctrina, quamque minimè mereantur, Evangelici dici.

276. Claudamus huc usque fusè dicta textu dignissimo S. Augustini *l. contra epist. Manichæi, seu fundamenti, c. 4.* qui ferme omnia complectitur, atque ita habet: *In Catholi-*

tholica enim Ecclesia, ut omittam sincerissimam sapientiam..... quam in Ecclesia esse Catholica non creditis, multa sunt alia, quæ in ejus gremio me iustissime teneant. Tenet consensio populorum, atque gentium: tenet auctoritas miraculis inchoata, spe nutrita, charitate aucta, veritate firmata: tenet ab ipsa sede Petri Apostoli, cui pascendas oves suas post resurrectionem Dominus commendavit, usque ad præsentem episcopatum successio sacerdotum: tenet postremo ipsum Catholica nomen, quod non sine causa, inter tam multas hæreses, sic ista Ecclesia sola obtinuit, ut, cum omnes hæretici se Catholicos dici velint, querenti tamen peregrino alicui, ubi ad Catholicam conveniatur, nullus hæreticorum, vel basilicam suam, vel domum audeat ostendere: ista ergo tot, & tanta Christiani nominis charissima vincula, recte hominem tenent credentem in Catholica Ecclesia. Huculque S. Augustinus.

ARTICULUS XI.

Solvuntur Objectiones.

277. **O**B. 1. contra conclusionem n. 258. positam. Omnes sectæ habent magnum numerum sectatorum, & asserunt pro se plura argumenta, nec ulla est evidenter vera: ergo videtur DEUS permittere, ut quisque liberè amplectatur religionem, quam vult, vel certè in ea permaneat, in qua natus est. Resp. om. ant. neg. conf. quando enim Catholici incomparabiliter plures sunt, & asserunt argumenta incomparabiliter fortiora, in quorum comparatione opposita nullum prudenter movere possunt ad assensum, utique debet quis religionem Catholicam præ aliis amplecti.

278. Ob. 2. Non potest discerni, quænam religio sit præ omnibus aliis credibilis: ergo potest quisque manere in sua. prob. ant. vix etiam ex doctis scit aliquis, quot sint religiones in mundo, & quæ earum notæ &c. (minùs autem rudes id nòrunt) qui tamen etiam discernere inter se sectas deberent: ergo. Resp. neg. ant. ad prob. dico, non opus esse, ut sectæ singulæ inter se, sed tantùm, ut omnes sub generica aliqua ratione comparentur; nam omnes defacto reducuntur ad Gentilismum, Philosophismum, Machometismum, Judaismum, Christianismum, quæ sectæ paulò doctioribus sat notæ sunt, & ex eorum comparatione facillè potest videri, solum Christianismum esse evidenter credibilem.

Quod autem spectat ad ipsas diversas sectas Christianorum, aliquæ jam iterum interciderunt, ut Sabellianorum, Novatianorum, Priscillianitarum, Gnosticorum &c. & de his certum est, eas non esse veram religionem; cum hæc ex promissione Christi debeat semper perseverare, usque ad finem mundi, & nunquam contra eam præ-

R.P. Ant. Mayr. Theol. Tom. I.

valere possint, portæ inferni, ut eam subvertant. Idem est de iis sectis, quæ paucissimos tantùm habent sequeces; cum Ecclesia, etsi ab initio possit esse inter paucos, tamen in progressu debeat multos asseclas numerare, ut sit Catholica ex n. 265. & 266. igitur eas tantùm nòsse oportebit, quæ extant adhuc paulò celebriores. Neque has debet quis intimè quoad singulos articulos habere perspectas: sed satis erit, nòsse motiva credibilitatis nostræ religionis Catholicæ, & simul scire, quòd oppositæ sectæ æqualia non habeant; id quod paulò doctioribus facillè constat, vel ex eo, quòd sectarii talia non afferant, allaturi certè sexcentis in libris, si possent.

Eandem noticiam etiam rudes possunt habere; tum ex instructione doctiorum, qui ista iis explicare possunt ad captum, & sapius etiam debent; tum ex propria consideratione; nec enim magna opus est speculatione ad motiva credibilitatis, hæcenus allata, intelligenda. Quid verò de gentibus illis dicendum, quæ à nobis, vel humano commercio, ita sejunctæ sunt, ut nulla religionis nostræ notitia ad eas deveniret, est difficultas communis cuilibet sectæ Christianorum: & decidi solet in tractatu de providentia, quando quæritur, an DEUS omnibus hominibus det sufficientem gratiam ad salutem: quod affirmativè resolvimus in tract. de DEO. n. 615. & seq.

279. Ob. 3. contra conclusionem n. 262. positam. Notæ, quæ à nobis asseruntur, sunt tantùm rationes, humano ratiocinio inventæ, & non è Scripturis petitæ: ergo nihil probant. prob. conf. S. Augustinus l. de unitate Ecclesiæ c. 2. ait: *Quæstio est, ubi sit hoc corpus, id est, ubi sit Ecclesia... puto, quòd in illius potius verbis eam querere debemus, qui veritas est: .... in verbis nostris Ecclesiam quæri nolumus. & c. 3. Nolo humanis documentis, sed Divinis oraculis, Sanctam Ecclesiam demonstrari.* ergo. Resp. om. ant. neg. conf. ad prob. dist. ant. & S. Augustinus ibi loquitur contra eos, qui non admiserunt Sacram Scripturam. neg. ant. contra eos, qui eam jam admiserunt. subdist. loquitur permisivè. conc. ant. loquitur prorsus exclusivè. neg. ant. & conf.

Loquitur ibi S. Augustinus contra eos hæreticos, qui jam admittebant Sacram Scripturam, & quidem eandem editionem cum ipso, nec dissentiebant adeò multùm de sensu. At nostri hæretici nec admittere volunt omnes nostros libros sacros, nec editionem vulgatam: insuper sensum Scripturæ pro suo placito torquent. Sicut ergo alibi S. Augustinus, ut locis citatis n. 147. & 276. alias rationes aliis affert, imò dicit, sinè Ecclesiæ auctoritate se nec Evangelio crediturum, ita nos etiam bene, præsertim contra eos, qui omnino non admittunt Scripturam, ut Libertini, vel etiam contra alios, qui in textu, & sensu, sæpe à nobis dissentiunt, rectè argumentamur

L

ex

ex aliis, & quidem hucusque adductis rationibus: ex quibus nostra conclusio cui libet intellectui non pertinaci solidè potest probari: interim non omittimus contra eos, qui S. Scripturam admittunt, etiam ex Scripturis argumentari.

280. Dices. Nullæ notæ possunt redere Ecclesiam ullam credibilem, cui Scriptura Sacra repugnat: atqui repugnat Ecclesiæ Catholicæ: ergo. Resp. neg. mi. quam adversarii in æternum non probabunt. Jactant hæretici semper Scripturas: & jam S. Hilarius libro ad Constantium (quem librum Constantio ipse tradidit, & incipit: *Non sum nescius*) scribit: *Memento tamen, neminem hæreticorum esse, qui se nunc non secundum Scripturas predicare ea, quibus blasphematur, mentiatur.* & antiquior Tertullianus l. de præscript. c. 15. de hæreticis ait: *Scripturas obtinent, & hac sua audacia statim quosdam movent: in ipso vero congressu firmos quidem fatigant, infirmos capiunt, medios cum scrupulo dimittunt. Hunc igitur potissimum gradum obstruimus, non admittendos eos ad ullam de Scripturis disputationem: si hæ sunt vires eorum, anne eas habere possint, dispici debet, cui competat possessio Scripturarum: ne is admittatur ad eas, cui nullo modo competit.*

281. Ob. 4. S. Joannes Baptista nulum signum, seu miraculum fecit, & tamen fuit extraordinariè missus à DEO: ergo etiam Lutherus, & Calvinus, non debuerunt facere miracula. Resp. neg. conf. Ipse S. Joannes fuit miraculum sanctitatis, adeò, ut Judæi dubitaverint, an non sit Christus: nobis autem vita Lutheri, & Calvinii, tale dubium minimè facit. Dein circa ipsum Joannem, ut ei auctoritatem DEUS conferret, plura miracula fecit. Natus est ex sterili matre: pater ejus obmutuit, & in nativitate filii vocem iterum recepit: in utero parvulus exultavit &c. Quid simile de sectariis dici potest? Adde, ipsum Christum, summis prodigiis notissimum, de Joanne testimonium nobilissimum dixisse. Ulterius S. Joannes nihil docuit contra communem doctrinam, nec à sacerdotibus se separavit, cujus contrarium hæretici faciunt.

282. Ob. 5. Etiam Catholici non amplius signa faciunt, nec demones expellunt: ergo. Resp. 1. neg. ant. Fiunt adhuc plura semper miracula, etsi hæretici pertinaciter id negent. Certè nec Beatissima virgo, nec alii Sancti, cessant miraculosè benefacere devotis clientibus: cedunt quoque adhuc demones potestati Ecclesiæ Catholicæ, etsi fortè non ita frequenter ac sub initium Christianismi. Sed demus, non fieri miracula amplius, quid inde? Nos non docemus, nisi antiquam doctrinam, quæ miraculis dudum est confirmata: quare non adeò opus est, eam denuo firmari, ut advertit etiam S. Gregorius homil. 29. in Evang. ubi ait: *Ut enim ad fidem cresceret multitudo credentium, miraculis fuerat nutrienda; quia & nos, cum arbuta plantamus, tam-*

diu eis aquam infundimus, quousque ea in terra jam coaluisse videamus: & si semel radicem fixerint, irrigatio cessabit. At vero hæretici novam doctrinam spargunt, nullis unquam prodigiis approbatam.

283. Ob. 7. Græci etiam possunt ostendere successionem suorum sacerdotum, & tamen hæretici sunt: ergo ex hac nihil probatur. Confirm. Germani Catholici non possunt monstrare successionem suorum Episcoporum, & tamen sunt in vera religione: ergo. Resp. neg. ant. Non possunt Græci omnes ostendere suorum successionem; nam, ut fatetur etiam Calvinus, in Asia, & Ægypto, adeoque Alexandria, & Hierosolymis, quæ fuere Ecclesiæ Patriarchales, ac ab Apostolis fundatæ, interrupta est successio. Constantinopolitana non est ab ullo Apostolo primitus fundata. Resp. 2. om. ant. diff. conf. ex successione sola nihil probatur. om. conf. ex hac, & aliis notis, seu rationibus. neg. conf. Nōrunt omnes Logici, etiam dari proprium secundo modo, hoc est, quod convenit omni, sed non soli, ut homini esse bipedem; unde mala est conclusio: *est bipes: ergo est homo.* At totum complexum proprietatum non potest convenire, nisi uni soli: & sic omnes notæ veræ Ecclesiæ, non nisi uni, & nulli alteri conveniunt. Ad confirm. neg. conf. Sufficit Germanis Catholicis, si ostendatur successio Episcoporum Romanæ Ecclesiæ, cui ipsi conjuncti, atque subiecti sunt, & quam magistrum veritatis agnoscunt, ac sequuntur.

284. Ob. 7. Potest DEUS permittere, tantam apparentiam credibilitatis pro religione falsa, quantam pro vera: ergo ex his signis non redditur evidenter credibilis religio Catholica. Resp. neg. ant. nam, licet dixerimus n. 102. quòd DEUS possit respectu hominis particularis, vel paucorum particularium, permittere aliquam apparentiam tantam pro aliqua falsitate, quantam pro veritate, e.g. ut tam verum, quam falsum, æqualiter dicatur ab eodem parochio, vel etiam, ut videantur alicui homini rudi stare pro articulo falso, tot, & tam docti, quot, & quam docti stant pro vero, tamen DEUS non potest omnem prorsus apparentiam permittere pro falso, quam pro vero; nam in primis DEUS nunquam potest permittere pro falsitate veram miracula, veras prophetias, tantum consensum hominum doctissimorum, & sanctissimorum, per tot sæcula, & quidem in iis circumstantiis, in quibus nullo modo esset prudenter suspicabilis falsitas.

Si enim hæc DEUS posset permittere, homines prudenter imputarent illam falsitatem DEO, ut diximus n. 92. & prudenter sequerentur eum errorem; imò obligarentur, eum sequi. Multò minùs id permittere potest DEUS, respectu totius Ecclesiæ; alias ista posset prudenter amplecti falsum, & totus mundus prudenter imputaret DEO mendacium: quin etiam DEUS, vel deberet velle, ut homines amplecterentur falsitatem, quam prudenter putarent ab eo dictam, vel saltem non deberet velle, ut ullam religio-

nem amplecterentur; cum non haberent, unde veram à falsa dignoscerent: imò nulla jam esset vera religio in mundo, contra dicta n. 220. vel certe non essent obligati homines ad eam amplectendam, & ipsa foret otiose instituta.

285. Ob. ultimò. Notæ veræ Ecclesiæ non debent assignari illæ quatuor, allatæ n. 271. sed aliæ ex Calvino, Brentio, & Augustana confessione, de quibus videatur Tannerus tom. 3. disp. 1. q. 3. n. 96. scilicet pura, ac sincera prædicatio verbi Divini, & legitima administratio sacramentorum: alii addunt constantiam in confessione fidei, atque obedientiam erga ministros verbi, quatenus verbum administrant: ergo. Resp. neg. ant. Notæ nostræ desumptæ sunt ex Concilio Nicæno, & non tantum ex cerebro unius, aut alterius hæretici. Dein signa, à sectariis istis allata, sunt magis obscura, quàm sit ipsa Ecclesia independentè à signis; nam de hoc ipso vel maximè dubitatur inter varias sectas, quænam habeat veram prædicationem, legitimum usum sacramentorum &c. & in omnibus sectis aliqui, si non constantes, saltem pertinaces sunt: quanquam tot, tamque illustra martyrum testimonia, pro alia, quàm pro nostra non dentur. Subjectio etiam ad ministros religionis aliqua apud omnes datur; unde ista signa quælibet secta sibi arrogabit: adeoque ex his, nudè sumptis, nisi aliunde majus discrimen ostendatur, & ipsa e. g. veritas doctrinæ, per alia signa monstretur, nihil certi rescitur: sed, ut prius, obscura manebit Ecclesia.

QUÆSTIO III.

De Ecclesiæ Proprietatibus.

ARTICULUS I.

An Ecclesia Vera debeat esse semper visibilis.

286. **E**cclēsiā esse visibilem (ut rectè Tannerus tom. 3. disp. 1. q. 3. n. 85. ait) est, eam esse idem, ut vera doctrina, ac professio fidei, & legitima sacramentorum administratio in perpetuū vigeat, ac palam in oculos, trāsque incurrat: dein, ut talibus signis sit secta, ut ab aliis catibus infidelium possit discerni, & evidenter credibile sit, eam solam esse veram. Hanc visibilitatem perpetuam Ecclesiæ veræ omnibus modis negant nostri temporis sectarii: quamvis enim ipsimet dicant, Ecclesiam ab initio, per primos circiter quadringentos, vel quingentos annos esse visibilem; at postea, per plura sæcula, additam fuisse invisibilem, audacissimè asserunt; quippe facili vident, si Ecclesia visibilis esse debeat, eorum sectam non esse veram Ecclesiam; cum ante ducentos, & paucius amplius annos, nulla Ecclesia Lutheranom, vel Calvinistarum, vel Zvingliano-

rum, fuerit ulla in orbis parte visibilis. Quamvis enim fuerint antiqui hæretici, qui errores eorum aliquos tenuerint, tamen nulla secta in omnibus, etiam substantialibus cum ipsis omnino convenit, ut ostendit Tannerus n. 274. à nobis citatus.

287. Dico cum Catholicis omnibus, Ecclesia vera debet esse semper visibilis. Prob. 1. *Isaia 61. v. 8. & 9. dicitur Fœdus perpetuum feriam eis, & scient in gentibus semen eorum, & germen eorum in medio populorum: omnes, qui viderint eos, cognoscant illos; quia isti sunt semen, cui benedixit Dominus.* Quòd autem hoc capite de Ecclesia sermo sit, colligitur, tum ex *Luca 4. v. 17.* ubi Christus capit illud caput *Isaia* legere, & postea *v. 21.* dixit: *Quia hodie impleta est hæc Scriptura in auribus vestris:* tum ex SS. Patribus, communiter id ita explicantibus. Rursus *Psal. 18. v. 6.* dicitur: *In sole posuit tabernaculum suum: quem locum explicans S. Augustinus enarrat. in hunc psalmum, expositione. 2. ait: In manifestatione Ecclesiam suam, non in occulto, non quæ lateat velut operta, ne forte fiat, sicut operta super greges hæreticorum.* Hinc quoque S. Chrysostomus *homilia 4. in illud Isaia: vidi Dominum c. 6. v. 1.* ait: *Facilius est, solem extinguere, quàm Ecclesiam evanescere.* Confirm. Ecclesia in Scripturis dicitur *mons domus Domini in vertice montium. Isaia 2. v. 2.* *lucerna non sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus. Matth. 5. v. 15.* *civitas supra montem posita, quæ non potest abscondi: ibidem v. 14.* sed hæc utique sunt visibilia, & consequenter per ea Ecclesia denotatur visibilis: ergo.

288. Probatur 2. conclusio. Omnes homines tenentur ingredi veram Ecclesiam, & quidem omni tempore; quia extra illam nunquam est salus, ut habetur ex *Lateranensi c. firmiter: Una verò est fidelium universalis Ecclesia, extra quam nullus omnino salvatur: idemque probatum est à n. 258.* ergo debet ea esse visibilis; alias enim homines eam reperire non possent, adeoque tenerentur ad impossibile. Rursus debent omni tempore denunciari posse Ecclesiæ defectus fratrum, quos correctio fraterna non emendat; neque enim tantum uni homini, sed omnibus, & pro omnibus temporibus, dictum est à Christo *Matth. 18. v. 17.* *Quod si non audierit eos, dic Ecclesia.* Item Christus dedit Ecclesiæ suæ *Pastores, & Doctores*, ut habetur *ad Ephes. 4. v. 11.* qui oves regant, & pascant, & quibus oves obediant, ac rudes credant: & hoc quidem usque ad consummationem Sanctorum, & donec occurramus omnes, scilicet Christo Judici in die judicii: ergo debet Ecclesia semper esse visibilis; alias ista fieri non possent, ut consideranti facili patebit: certè S. Augustinus *l. 19. contra Faustum c. 11.* ait: *In nullum autem nomen religionis, seu verum, seu falsum, coagulari homines possunt, nisi aliquo signaculorum, vel sacramentorum visibilibus, consortio colligentur.* Confr. Ecclesiæ non sufficit ad sanctitatem